

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests

**NACIONĀLAIS TERORISMA FINANSĒŠANAS UN
PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS RISKU
ZIŅOJUMS PAR 2017.-2018.GADU
(PAPILDINĀTS 2019.GADA JŪLIJĀ)**

RĪGA

2019

SATURS

KOPSAVILKUMS	4
Terorisma finansēšana	4
Proliferācijas finansēšana.....	4
RISKA NOVĒRTĒJUMS.....	5
TERORISMA FINANSĒŠANA	5
PROLIFERĀCIJA UN MĒRĶĒTAS FINANŠU SANKCIJAS PROLIFERĀCIJAS APKAROŠANAI	6
RISKU NOVĒRTĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA.....	8
RISKA NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA	8
DEFINĪCIJAS	9
Terorisma finansēšana	9
Proliferācijas finansēšana.....	9
Draudu, ievainojamības un riska definīcijas.....	9
NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	10
TERORISMA FINANSĒŠANA	10
PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANA UN SANKCIJU IEVĒROŠANA.....	11
ATBILDĪGĀS INSTITŪCIJAS	12
Finanšu izlūkošanas dienests (FID).....	12
Ārlietu ministrija.....	12
Valsts drošības dienests	13
NILLTPFN likuma subjekti un to uzraudzības un kontroles institūcijas	13
TERORISMA FINANSĒŠANA	13
DRAUDI.....	14
Ģeogrāfiskais izvietojums.....	14
Radikalizēšanās draudi	14
IEVAINOJAMĪBA UN RISKI	15
Mērķētas finanšu sankcijas terorisma finansēšanas apkarošanai	15
Aizdomīgi darījumi un ziņojumi.....	15
Finanšu sektors.....	16
Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji	17
Skaidras naudas darījumi	17
Ārvalstu valūtas maiņa	18
Virtuālā valūta	18
Ziedojumi.....	19
Nevalstiskās organizācijas	19
PROLIFERĀCIJA UN TĀS FINANSĒŠANA	20

DRAUDI.....	21
Ģeogrāfiskais izvietojums.....	21
Stratēģiskas nozīmes preču kontroles loma proliferācijas ierobežošanā	21
Korejas Tautas Demokrātiskā Republika	23
Irāna	24
IEVAINOJAMĪBA UN RISKI	25
Valsts spēja cīnīties pret proliferācijas finansēšanu.....	25
Mērķētas finanšu sankcijas proliferācijas finansēšanas apkarošanai	26
Aizdomīgi darījumi un ziņojumi.....	26
SAĪSINĀJUMI UN TERMINI.....	27
PIELIKUMS NR.1	29
PIELIKUMS NR.2	41

KOPSAVILKUMS

"Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018.gadu" sniedz informatīvu apkopojumu un analīzi par Latvijas terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas draudiem, ievainojamību un no tiem izrietošajiem riskiem. Ziņojumā apkopotas 2017.-2018.gadā veiktās izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos, kā arī darbības, kas veiktas, lai mazinātu TF un PF riskus.

Būtiski norādīt, ka šī ir papildināta Ziņojuma redakcija. Sākotnējais Ziņojums tika publicēts 2019.gada aprīlī.

Ņemot vērā, ka 2019.gadā uzraudzības un kontroles institūcijas ciešā sadarbībā ar FID izstrādāja "Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējuma (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojumu"¹, kura ietvaros tika pārvērtēti 10 uzraudzības un kontroles institūciju uzraudzībā esošo 28 NILLTPFN likuma subjektu TF riski, FID identificēja nepieciešamību papildināt šo Ziņojumu, atkāroti izvērtējot TF riskus.

Ziņojumā PF un mērķētu finanšu sankciju apiešanas risks ir novērtēts kā vidēji augsts. Tas ir pamatots ar vairākām Latvijā konstatētām indikācijām, kas saistītas ar aizdomām par iespējamu izvairīšanos no mērķētām finanšu sankcijām, banku sektoram raksturīgo ievainojamību pret PF, kā arī banku sektora būtisko ietekmi Latvijā.

Nacionālais TF risks ir novērtēts kā "vidēji zems/vidējs". Šāds vērtējums tiek pamatots ar teroraktu neesamību, niecīgo aizdomīgo TF gadījumu skaitu, kompetento institūciju spēju uzraudzīt iespējamus radikalizācijas gadījumus, kā arī NILLTPFN likuma subjektu izpratni par tiem un Latvijas finanšu sistēmai piemētošajiem TF riskiem, kas veicina TF draudu līmeņa samazināšanu.

TF riska līmenis "vidēji zems/vidējs" norāda, ka kopējais riska līmenis nozarē ir "vidējs", bet tajā pašā laikā pastāv būtiskas atšķirības starp riska līmeņiem dažādos NILLTPFN likuma subjektu sektoros, no kuriem dažiem riska līmenis ir novērtēts pat kā "zems".²

Terorisma finansēšana

Latvijā nav notikuši teroristu uzbrukumi un nav konstatētas personas vai organizācijas, kuras varētu klasificēt kā teroristiskas. Tāpat nav konstatētas indikācijas, kas liecinātu par teroristiski tendētu personu mēģinājumiem ieceļot Latvijā, ievest vai iegūt terora akta veikšanai nepieciešamos ieročus, sprāgstvielas, bīstamas vielas vai veikt potenciālo terorisma mērķu izlūkošanu.³

Attiecīgi Latvijā nav arī kriminālprocesu par TF. Aizdomīgu darījumu analīzes rezultātā nav apstiprinājušās aizdomas par TF, kā arī līdz šim nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas iedzīvotāji finansētu ārvalstu teroristu grupējumus.

Ņemot vērā finanšu sektorā notiekošo darījumu izpildes ātrumu, darījumu apjomu un darījumu plašo ģeogrāfiju, ir būtiski nodrošināt, ka Latvijas finanšu iestādes netiek izmantotas TF, piemēram, klientiem slēpjoties zem formāla patiesā labuma guvēja vai slēpjot darījumus sarežģītu darījumu shēmās, izmantojot čaulas kompānijas.

TF gadījumā būtiski atzīmēt, ka pastiprināta uzmanība pievēršama jebkuram darījumam, kas, potenciāli saistīts ar TF, neatkarīgi no darījuma apmēra, jo TF tipoloģijas liecina, ka pārskaitījumi TF bieži tiek veikta nelielos apmēros. FATF⁴ (*Financial Action Task Force*) vadlīnijās⁵ norādīts, ka terora akti, kas īstenoti, tajā skaitā, ES dalībvalstīs, ir finansēti ar darījumiem nelielos apmēros.

Latvija netiek vērtēta kā TF darījumu mērķa valsts vai TF izmantoto finanšu līdzekļu izcelsmes valsts, bet gan kā starpposms vairāku sarežģītu darījumu ķēdē, kā rezultātā finanšu līdzekļi tiek pārskaitīti personām vai organizācijām, kas veic teroristiska rakstura darbības.

Proliferācijas finansēšana

Pārskata periodā saņemti 5 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem saistībā ar PF, kas galvenokārt bijuši saistīti ar aizdomām par iespējamu sankciju apiešanu. Tāpat, pārskata periodā ir konstatēti pārkāpumi, kad Latvijas kredītiestādes nav veikušas pietiekamu klientu izpēti un darījumu uzraudzību, kā rezultātā pastāvējusi iespēja, ka Latvijas kredītiestādes var tikt izmantotas pret Ziemeļkoreju noteikto sankciju apiešanā. FKTK par minētajiem pārkāpumiem piemēroja sankcijas 5 kredītiestādēm. Saskaņā ar MK 2018.gada 11.oktobra rīkojumu Nr.512 "Par

¹ Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējuma (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojums. Pieejams: http://www.kd.gov.lv/images/Downloads/useful/FINAL_kopsav_sektorale_risku_nov_2019.pdf

² Detalizētai informācijai skatīt "Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējuma (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojumu". Pieejams: http://www.kd.gov.lv/images/Downloads/useful/FINAL_kopsav_sektorale_risku_nov_2019.pdf

³ VDD ziņojums 5.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁴ Starptautiska starpvaldību Finanšu darījumu darba grupa. FATF starptautiski atzītie pasaules standarti, nosaka vispusīgu un konsekventu pasākumu struktūru, kuru valstīm jāievieš cīņās ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un TF, kā arī masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. FATF rekomendācijas nosaka starptautisku standartu, kurš valstīm ir jāīsteno, veicot pasākumus, kas nodrošina mērķa sasniegšanu konkrētajos apstākļos.

⁵ FATF Terrorist Financing Disruption Strategies 2018 12.lpp

Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019.gada 31.decembrim” nepieciešams veikt noteikto finanšu sankciju īstenošanas sistēmas pilnveidošanu, veidojot vienotu izpratni par šo sistēmu un tās darbības principiem.

PF novēršanai pēdējo gadu laikā ir veiktas vairākas izmaiņas normatīvajos aktos atbilstoši starptautiskajām prasībām, tajā skaitā izmaiņas finanšu līdzekļu iesaldēšanas normatīvajā regulējumā, sankciju piemērošanas kārtībā un kompetento iestāžu atbildībā.

Papildus norādāms, ka, lai uzlabotu savstarpēju informācijas apriti valsts līmenī un veicinātu izpratni par proliferācijas riskiem, SNP kontroles komitejas⁶ darbā ar 2018.gadu piedalās arī FID un FKTK. SNP kontroles komiteja izskata licences pieprasījumus SNP eksportam, importam un tranzītam, vai lai eksportētu preces, kas ir saistītas ar paaugstinātu risku.

PF jomā, pastiprināta uzmanība jāpievērš starptautisko un Latvijas nacionālo sankciju apiešanai. Sankciju apiešanai var tikt izmantota gan finanšu sistēma, gan Latvija kā tranzītvalsts SNP transportēšanai. Par to liecina Ziņojumā sniegto gadījumu analīzes un FID iesaldēto līdzekļu apjomi, kas saistīti ar iespējamiem sankciju apiešanas gadījumiem.

Līdzīgi kā TF gadījumā, būtiski ir nodrošināt, ka Latvijas finanšu iestādes netiek izmantotas PF, piemēram, klientiem slēpjoties zem formāla patiesā labuma guvēja vai slēpjot darījumus zem sarežģītiem darījumiem. MII aprites un izplatīšanas finansēšanas tipoloģijas liecina, ka klientu un to darījumu pārbaude pēc sankciju sarakstiem ir nepietiekama, lai novērstu PF slēpšanu aiz sarežģītām darījumu shēmām.

Pārskata periodā ir būtiski samazināts ārvalstu klientu skaits un to darījumu apgrozījums Latvijas kredītiestādēs salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem (skatīt pielikumā Attēls Nr.4). FKTK un pārējām NILLTPFN likuma uzraudzības iestādēm, ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību klientu apkalpošanai, kas zem sarežģītiem darījumiem vai sarežģītām īpašnieku struktūrām var slēpt PF. Pastiprināta uzmanība jāpievērš ģeogrāfiskajam riska faktoram, kā arī preču eksporta, importa un transporta pakalpojumu darījumiem, kuros jāvērtē dubultā pielietojuma preču piegādes iespējas personām vai augsta riska valstīm, kas iespējams nodarbojas ar PF.

RISKA NOVĒRTĒJUMS

TERORISMA FINANSĒŠANA

Nacionālie terorisma finansēšanas draudi tika novērtēti kā VIDĒJI un ievainojamība tika novērtēta kā VIDĒJI ZEMA.

Kopumā terorisma finansēšanas risks ir vērtējams kā VIDĒJI ZEMS/VIDĒJS⁷.

Faktors, kas rada nozīmīgākos draudus:

1. Latvijas iedzīvotāju iespējamā pievienošanās teroristiskiem grupējumiem vai radikalizēšanās. Tieši radikalizētas personas varētu iesaistīties dažāda veida terorisma atbalsta aktivitātēs, ieskaitot finansēšanu, tādējādi izmantojot finanšu sistēmu terorisma finansēšanai.
2. Darījumu izpildes ātrums finanšu sektorā, to apjoms un plašā ģeogrāfija nodrošina iespēju, ka Latviju var izmantot TF, piemēram, kad klients slēpjas, izmantojot formālu patiesā labuma guvēju, vai klients slēpj darījumus sarežģītu darījumu shēmās, izmantojot čaulas kompānijas

Faktori, kas rada nozīmīgāko nacionālo ievainojamību:

⁶ SNP kontroles komitejas sastāvs: Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, Veselības ministrija, Aizsardzības ministrija, Valsts vides dienests, Valsts policija, Valsts drošības dienests, Satversmes aizsardzības birojs, Valsts ieņēmumu dienests, Radiācijas drošības dienests.
⁷ Riska līmenis “vidēji zems/vidējs” norāda, ka kopējais riska līmenis nozarē ir “vidējs”, bet tajā pašā laikā pastāv būtiskas atšķirības starp riska līmeņiem dažādos NILLTPFN likuma subjektu sektoros, no kuriem dažiem riska līmenis ir novērtēts pat kā “zems”. Detalizētai informācijai skatīt “Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējuma (2017.-2018.) kopsavilkuma ziņojumu. Pieejams: http://www.kd.gov.lv/images/Downloads/useful/FINAL_kopsav_sektoralie_risku_nov_2019.pdf

1. Latvijas finanšu pakalpojumu sniedzēji var tikt izmantoti finanšu līdzekļu pārskaitījumiem – izmantojot sarežģītus darījumus vai īpašnieku struktūras zem kā var slēpt TF, veicot darījumus gan par lieliem, gan nelieliem darījuma apmēriem, lai finansētu terorismu citās valstīs (kā norādīts Ziņojuma pielikumos, līdz šim nav pierādījumu, kas pamatotu šo potenciālo apdraudējumu).
2. Nebanku sektorā ne vienmēr tiek izmantoti adekvāti tehnoloģiskie risinājumi teroristu identificēšanai, t.sk. klientu pārbaudei sankciju sarakstos.
3. Finanšu pakalpojumi, ko iespējams saņemt neklātienē, rada anonimitātes un krāpniecības risku, kā rezultātā nauda var tikt nodota trešajai personai. Šādi pakalpojumi ir viegli un ātri pieejami un nav skaidrs iegūto līdzekļu izlietošanas mērķis.
4. Nebanku sektorā ne vienmēr tiek praktizēta pilnvērtīga personu pārbaude starptautisko un Latvijas nacionālo sankciju sarakstos, kā arī nebanku sektorā nodarbināto zināšanas par terorisma finansēšanas riskiem ir nepilnīgas.
5. Biedrībām pastāv iespēja brīvi saņemt ziedojumus, kā avoti netiek uzskaitīti, turklāt praksē konstatētas grūtības veikt mērķziedojumu izlietošanas kontroli.

Riski:

1. Latvijas iedzīvotāju iespējamās radikalizēšanās gadījumā TF var notikt kā pašfinansēšanās vai līdzekļu iegūšana no ģimenes locekļiem vai tuviniekiem.
2. Kredītiestāžu un maksājumu iestāžu finanšu pakalpojumu iespējama izmantošana TF, kur iegūtos finanšu līdzekļus var izmantot TF vai teroristisku organizāciju atbalstīšanai vai pašfinansēšanai radikalizēšanās gadījumā.
3. Nevalstisko organizāciju līdzekļu iespējama izmantošana TF. Šķietami likumīgiem mērķiem iegūto ziedojumu novirzīšanu teroristu organizācijām vai to dalībniekiem.
4. Latvijas finanšu sistēmas izmantošana aizdomīgu pārskaitījumu veikšanai kā posms sarežģītu darījumu ķēdēm terorisma finansēšanai ārvalstīs.

PROLIFERĀCIJA UN MĒRĶĒTAS FINANŠU SANKCIJAS PROLIFERĀCIJAS APKAROŠANAI

Nacionālie proliferācijas finansēšanas un mērķētu finanšu sankciju apiešanas draudi un ievainojamība tika novērtēti kā VIDĒJI AUGSTI.

Kopumā proliferācijas finansēšanas risks ir vērtējams kā VIDĒJI AUGSTS.

Faktori, kas rada nozīmīgākos draudus:

1. Latvija atrodas tranzīta ceļā no austrumiem uz rietumiem un ir ES ārējā robeža. Pastāv iespējamība, ka tranzītā caur Latviju varētu tikt transportētas stratēģiskas nozīmes preces uz terorisma riska valstīm vai uz valstīm, pret ko noteiktas sankcijas.
2. Proliferācijas finansēšanu varētu īstenot personas vai organizācijas, kas nav sankciju sarakstos, veicot darījumus citas personas labā, kas savukārt ir iekļauta sankciju sarakstā.

Faktori, kas rada nozīmīgāko nacionālo ievainojamību:

-
1. Nepietiekamas finanšu un vājas privātā sektora zināšanas proliferācijas finansēšanas un mērķētu finanšu sankciju īstenošanā.
 2. Nepietiekama klientu izpēte un darījumu uzraudzība rada iespēju, ka proliferācijas finansēšana var tikt slēpta zem sarežģītiem darījumiem un sarežģītām īpašnieku struktūrām.
 3. Latvijas kapitālsabiedrību kontu atvēršana ārvalstīs, neregistrējot to Valsts ieņēmumu dienestā, rada precedentus, kuros Latvijas kapitālsabiedrības varētu tikt izmantotas fiktīvu darījumu veikšanai, tajā skaitā, izmantotas proliferācijas finansēšanas aktivitātēs un sankciju apiešanā.

Riski:

1. Risks, ka Latviju var izmantot kā tranzītvalsti SNP nogādāšanai valstīs, pret ko noteiktas sankcijas, terorisma riska valstīs vai teroristiskiem grupējumiem.
 2. Latvijas finanšu sistēmas izmantošana aizdomīgu pārskaitījumu veikšanai kā posms sarežģītu darījumu ķēdēm starptautisko sankciju apiešanai.
-

RISKU NOVĒRTĒJUMA NEPIECIEŠAMĪBA

Terorisma finansēšanas risku identificēšanai, novērtēšanai un izpratnei ir svarīga loma, lai izjauktu teroristu tīklus un pārtrauktu to darbību. TF risku apzināšana palīdz noteikt prioritātes, lai efektīvi īstenotu TF novēršanas pasākumus, kā arī novērstu terorisma aktivitātes nākotnē.⁸ TF risks ir iespēja, ka finanšu sektorā pieejamie pakalpojumi tiktu izmantoti terora aktu un teroristu finansēšanai un atbalstīšanai.⁹

Savukārt proliferācijas finansēšanas risku identificēšana uzlabo valsts spējas novērst personu un organizētu grupu iesaisti masu iznīcināšanas ieroču pārvietošanā, tirdzniecībā vai finansēšanā, tādējādi spējot efektīvi īstenot mērķētas finanšu sankcijas¹⁰ PF apkarošanai.¹¹

Saskaņā ar starptautiskiem standartiem – FATF 40 rekomendācijām¹², kas iekļauj TF un PF apkarošanas novērtējumu, kā arī finanšu sankciju īstenošanu, valstīm ir jāapzinās un jānovērtē to TF un PF riski. Valstij ir jāpiemēro uz riskiem balstīta pieeja, lai nodrošinātu TF un PF novēršanu.

2018.gada 23.augustā Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komiteja (*Moneyval*) publicēja 5.kārtas ziņojumu par Latviju, kurā ietverta situācijas analīze, pamatojoties uz regulējumu un darbības rezultātiem, kādi bija Moneyval komitejas ekspertu vizītes laikā – 2017.gada 8.novembrī.

Pamatojoties uz Moneyval 5.kārtas ziņojumu par Latviju tika izstrādāts Pasākumu plāns, kurā iekļauta prasība izstrādāt Ziņojumu un, kā viena no galvenajām prioritātēm izvirzīta mērķētu finanšu sankciju sistēmas pilnveidošana, veidojot sadarbības partneru vienotu izpratni par šo sistēmu un tās darbības nepieciešamību.

Latvijā ir veikti nozīmīgi pasākumi, lai ieviestu un nodrošinātu ilgtspējīgu un starptautiskajām saistībām un standartiem atbilstošu tiesisko un institucionālo ietvaru. Ziņojumā apkopota informācija par Latvijas aktuālo situāciju un progresu TF un PF apkarošanas jomā.

Ziņojumā sniegtais nacionālā līmeņa riska izvērtējums paaugstina gan atbildīgo valsts institūciju izpratni un atbildību par aktuālajiem TF riskiem, gan arī privātā sektora izpratni par tā daļību TF un PF risku mazināšanā un kontroles pasākumos.

RISKA NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA

Ziņojuma izstrādei izmantota Pasaules Bankas metodoloģija.¹³

Ziņojums sagatavots par periodu no 2017. - 2018.gadam.

Ziņojuma izstrādē atbildīgā institūcija ir FID. Apkopojot un analizējot kvantitatīvo un kvalitatīvo informāciju, FID cieši sadarbojās ar Valsts drošības dienestu un konsultējās ar Latvijas Republikas Ārlietu ministriju un FKTK.

Ziņojuma izstrādē izmantoti Latvijas normatīvie akti, gada pārskati, viedokļi un vadlīnijas, kā arī starptautiski dokumenti, vadlīnijas un ziņojumi.

⁸ FATF Terrorist Financing Risk Assessment Guidance 2018, 8.lpp

⁹ FKTK ieteikumi Nr.268 "Ieteikumi maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā" 25.punkts

¹⁰ Mērķētas finanšu sankcijas ietver līdzekļu iesaldēšanu, nepieļaut līdzekļu nonākšanu sankciju sarakstos iekļauto personu un organizāciju rīcībā.

¹¹ FATF Guidance on Proliferation Financing 2018, 8.lpp

¹² FATF 40 rekomendācijas - Starptautiski atzīts pasaules standarts efektīvu NILL un TF novēršanas pasākumu ieviešanai, lai nodrošinātu finanšu sistēmas darbības caurspīdīgumu un sniegtu valstīm atbalstu veiksmīgai pretdarbībai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem un teroristu finansētājiem.

¹³ The World Bank: Risk Assessment Support for Money Laundering/Terrorism Financing <http://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/antimoney-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-risk-assessment-support>

DEFINĪCIJAS

Terorisma finansēšana

Starptautiski joprojām nav panākta vienošanās par vienotu terorisma definīciju. Kopš 2000.gada ANO turpinās diskusija par vienotas visaptverošas pretterorisma konvencijas izstrādi. Toties ir izstrādātas stratēģijas cīņai ar terorismu gan starptautisko organizāciju, gan nacionālā līmenī, kas paredz terorisma novēršanas un apkarošanas pasākumus.

Par TERORISMU uzskatāma spridzināšana, dedzināšana, kodolķīmisko, ķīmisko, bioloģisko, bakterioloģisko, toksisko vai citu masveida iznīcināšanas ieroču lietošana, masveida saindēšana, epidēmija, epizootiju izplatīšanu, personas nolaupīšana, ķīlnieku sagrābšana, gaisa, sauszemes vai ūdens transportlīdzekļu sagrābšana vai citādās darbības, ja tās veiktas ar nolūku iebiedēt iedzīvotājus, vai piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautiskas organizācijas izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, vai kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm.¹⁴

TERORISMA FINANSĒŠANA ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot, vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji, izmantoti, lai veiktu teroristiskas darbības.¹⁵

Proliferācijas finansēšana

Pašlaik nav starptautiski atzītas "proliferācijas" vai "proliferācijas finansēšanas" definīcijas, bet Ziņojuma mērķim tiek izmantotas FATF izstrādātas definīcijas.

PROLIFERĀCIJA ir kodolieroču, ķīmisko vai bioloģisko ieroču, to nogādes līdzekļu un saistīto materiālu nodošana un eksports.¹⁶

PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANA attiecas uz līdzekļu piešķiršanu vai finanšu pakalpojumu sniegšanu, ko pilnīgi vai daļēji izmanto kodolieroču, ķīmisko ieroču vai bioloģisko ieroču un to nogādes līdzekļu, kā arī saistīto materiālu (tostarp tehnoloģiju un divējāda lietojuma preču, ko izmanto nelikumīgiem mērķiem) ražošanai, iegūšanai, glabāšanai, izstrādāšanai, eksportam, pārkraušanai, starpniecībai, pārvadāšanai, nodošanai, uzkrāšanai vai izmantošanai, pārkāpjot valsts tiesību aktus vai, attiecīgā situācijā, starptautiskās saistības.¹⁷

Latvijas normatīvajos aktos un tiem saistošos dokumentos, tiek izmantoti termini "proliferācija" vai "masu iznīcināšanas ieroču izgatavošana, glabāšana, pārvietošana, lietošana vai izplatīšana", vai "masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšana".

Draudu, ievainojamības un riska definīcijas

Ziņojumā analizēti draudi, ievainojamība un izrietošie riski.

Ziņojumā izmantotas draudu, ievainojamības un riska definīcijas no FATF 2013.gada Nacionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novērtējuma vadlīnijām¹⁸, FATF 2018.gada Terorisma finansēšanas riska novērtējuma vadlīnijām¹⁹ un FATF 2018.gada Proliferācijas finansēšanas novēršanas vadlīnijām²⁰.

DRAUDI ir persona vai personu grupa, organizācija, vai aktivitāte ar potenciālu radīt kaitējumu, piemēram, valstij, tautai, ekonomikai, utt.

¹⁴ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966> 79.¹ pants

¹⁵ Šādu definīciju sniedz Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5. panta trešā un ceturtā daļa, kas izvērsti uzskaita darbības, kas uzskatāmas par terorisma finansēšanu, tostarp atsaucoties uz vairākiem starptautiskiem dokumentiem.

¹⁶ FATF Guidance on Proliferation Financing 2008

¹⁷ FATF Report. Combating proliferation financing: A status report on policy development and consultation. February 2010, 5.lpp

¹⁸ FATF Guidance: National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment. February 2013, 7.lpp

¹⁹ FATF Terrorist financing risk assessment guidance, 15th October 2018, 9.lpp

²⁰ FATF Guidance on Proliferation Financing 2018

Terorisma finansēšanas kontekstā draudi ietver teroristu grupas un to atbalstītājus, kā arī radikalizējušos individuus, kas varētu izmantot Latvijas finanšu sistēmu, lai vāktu vai nodotu, tiešā vai netiešā veidā, legāli vai nelegāli iegūtus finanšu līdzekļus, kā arī mantas, teroristu grupām vai atsevišķa terorista rīcībā.

Proliferācijas finansēšanas kontekstā draudi ietver proliferācijas atbalsta tīklus, kas ir atkarīgi no galvenā koordinatora vai indivīda, kas darbojas cita vārdā (piemēram, sankcionētu personu vietā). Šie indivīdi vai grupas varētu izmantot Latvijas finanšu sistēmu, lai pārskaitītu līdzekļus, kas tiek vai tiks izmantoti proliferācijas finansēšanai.

Valsts "IEVAINOJAMĪBA" TF un PF kontekstā var izpausties īpaša finanšu darījuma vai pakalpojuma veidā, caur ko var pārvietot līdzekļus, lai īstenotu terorisma vai proliferācijas finansēšanu, kā arī iespējamās nepilnības regulējumā, pārraudzībā un izpildē, vai rodotos īpašiem apstākļiem, kad grūti atšķirt legālu darījumu no nelegāla. Ievainojamība izriet no draudiem.

RISKS tiek noteikts analizējot potenciālos draudus un ievainojamību, kā arī sekas, ko tie var radīt.

NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

TERORISMA FINANSĒŠANA

Latvijā ir paredzēta kriminālatbildība par terorismu un tā finansēšanu, dalību teroristu grupā, to organizēšanu vai vadīšanu, aicinājumu uz terorismu un terorisma draudiem, par personu vervēšanu un apmācīšanu terorismam, un ceļošanu terorisma nolūkā.²¹

Tāpat ir paredzēta kriminālatbildība par noziedzīgas organizācijas izveidošanu vai iesaistīšanos organizācijā, kuras sastāvā ir vismaz piecas personas, nolūkā izdarīt sevišķi smagus noziegumus pret cilvēci vai mieru, kara noziegumus vai izdarīt sevišķi smagus noziegumus pret valsti.²²

2018.gada 23.maijā stājās spēkā grozījumi NILLTPFN likumā un Krimināllikumā, paredzot, ka TF noziedzīgais nodarījums aptver jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai mantas tiešu vai netiešu vākšanu vai nodošanu teroristu grupas vai atsevišķa terorista rīcībā. Tāpat stājās spēkā grozījumi, ka ceļošana terorisma nolūkā nepārprotami ietver terorisma apmācību nodrošināšanu vai saņemšanu.²³ Grozījumi atsevišķi izdala dalību terorismā no dalības bruņotā konfliktā.

2015.gada 22.oktobrī Latvija bija viena no pirmajām valstīm, kas parakstīja Papildu protokolu Eiropas Padomes Konvencijai par terorisma novēršanu. Saskaņā ar minēto Papildus protokolu, tika veikti grozījumi Krimināllikumā terorisma novēršanai un par kriminālu sodāmību tika atzītas tādas darbības, kā, piemēram, ceļošana terorisma nolūkā vai ar mērķi iesaistīties teroristu grupā, apmācīt, vai tiks apmācīts terorismam, šādas ceļošanas finansēšana, personas vervēšana iesaistīšanai teroristu grupā, kā arī terorisma publiska slavināšana vai īstenotā terorisma attaisnošana vai noliegšana un terorismu slavinoša vai īstenotā terorisma noliedzoša, attaisnojoša vai uz terorismu aicinoša satūra materiāla izplatīšana.

Latvija ir ES, NATO, ANO, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas un Eiropas Padomes dalībvalsts. Latvija turpina iesaistīties un veicināt starptautisko sadarbību starptautiskā terorisma apkarošanā un tā draudu novēršanā.

Latvija ir ratificējusi un ieviesusi 13 no kopumā 14 ANO konvencijām un protokoliem, kas veido pamatu starptautiskajai tiesību aktu bāzei pretterorisma jomā.²⁴

Minētie dokumenti un saistībā ar tiem izstrādātie grozījumi Latvijas normatīvajos aktos būtiski stiprina valsts spējas efektīvi vērsties pret ar terorismu saistītiem apdraudējumiem to agrīnā stadijā.

Attiecīgie normatīvie akti tiek piemēroti ikdienā, uzliekot par pienākumu NILLTPFN likuma 3.panta pirmajā daļā uzskaitītajiem likuma subjektiem veikt TF risku identificēšanu, novērtēšanu un mazināšanu. NILLTPFN likumā

²¹ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966> 79.¹, 79.², 79.³, 79.⁴, 79.⁵, 79.⁶ panti

²² Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966> 89.¹ pants

²³ Ministru kabineta 2018. gada 11. oktobra rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. <https://likumi.lv/ta/id/302218> 5.1., 5.2. punkts

²⁴ Ārlietu ministrija: Cīņa pret starptautisko terorismu <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/cina-pret-starptautisko-terorismu>

noteiktās iespējas FID veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem²⁵ nodrošina efektīvu un savlaicīgu potenciālo TF gadījumu apturēšanu un izmeklēšanu. FID ir tiesīgs pieņemt lēmumu par patstāvīgu finanšu līdzekļu iesaldēšanu TF vai PF gadījumā atbilstoši Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumam.²⁶

Latvijas normatīvajos aktos nav definēts, kas ir augsta riska valstis. Pie augsta riska valstīm vai teritorijām varētu pieskaitīt arī tādās, kur ir augsts terorisma, korupcijas risks (kontekstā ar terorisma un masu iznīcināšanas ieroču finansēšanu). Saraksts ar paaugstināta riska valstīm (vērtējot būtiskus nelegālās imigrācijas riskus un terorisma draudus) noteikts MK 2010.gada 21.jūnija noteikumos Nr.554 "Noteikumi par valstīm, kuru pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, veic papildus pārbaudi", kur minēto noteikumu pielikumā norādītas 28 valstis. Eiropas Komisija izdod sarakstu ar augsta riska trešajām valstīm, kas nepietiekami cīnās ar NILL un TF. Šī saraksta mērķis ir aizsargāt ES finanšu sistēmu, efektīvāk novēršot NILL un TF riskus Šajā sarakstā iekļautas 23 valstis²⁷. Ar terminu "terorisma riska valstis" šajā Ziņojumā tiek saprasts tas pats, kas MK noteikumos Nr.554 un Eiropas Komisijas sarakstā norādītas augsta riska valstis, taču tas nenozīmē, ka visas šīs valstis viennozīmīgi rada terorisma draudus vai ir tieši saistītas ar teroristiskiem grupējumiem. Saraksti ar valstīm pieejami Pielikumā Nr.2.

PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANA UN SANKCIJU IEVĒROŠANA

Latvijā ir paredzēta kriminālatbildība par masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanu, izplatīšanu (proliferāciju) un šo darbību finansēšanu (proliferācijas finansēšanu)²⁸ un starptautisko organizāciju un Latvijas noteikto sankciju pārkāpšanu.²⁹

Latvijai saistošie sankciju režīmi ir ANO sankcijas, ES sankcijas, Latvijas nacionālās sankcijas un Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma noteiktajā kārtībā ES un NATO dalībvalstu sankcijas, kas būtiski ietekmē Latvijas finanšu un kapitāla tirgu.

Starptautisko un nacionālo sankciju noteikšanu un izpildi Latvijā regulē Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Sankciju likuma mērķis ir nodrošināt mieru, drošību un tiesiskumu atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām un nacionālajām interesēm, ieviešot starptautiskās sankcijas, nosakot nacionālās sankcijas vai arī Sankciju likumā noteiktajos gadījumos piemērojot ES un NATO dalībvalsts noteiktās sankcijas.³⁰ Par nacionālo sankciju noteikšanu ir atbildīgs MK³¹.

Starptautisko sankciju vispārēju izpildes kārtību un kārtību, kādā izpildāmas MK noteiktās nacionālās sankcijas cīņai pret starptautisko terorismu vai MII izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanu vai izplatīšanu, nosaka MK 2016.gada 15.jūlija noteikumi Nr.468 "Starptautisko un nacionālo sankciju izpildes kārtība".

Moneyval 5.kārtas ziņojumā par Latviju ietvertās rekomendācijas attiecībā uz mērķētām finanšu sankcijām PF apkarošanai, citu starpā, nosaka, ka būtu jāpārskata juridiskais pamats finanšu sankciju jomā, novēršot nepilnības tehniskajā atbilstībā. Ņemot vērā šīs rekomendācijas, 2018.gada 12.jūlijā stājās spēkā grozījumi Sankciju likumā. Būtiskākie grozījumi uzsver ikvienas personas pienākumu nepieļaut sankciju pārkāpumus, nostiprina izpratni, ka MK noteiktās nacionālās sankcijas stājas spēkā nekavējoties, papildina kompetento institūciju sarakstu ar VID un PTAC uzraugāmo personu loku, nosaka, kas ir iekšējās kontroles sistēma un nosaka pienākumu FKTK, VID un PTAC uzraugāmajiem subjektiem veikt sankciju riska novērtējumu un šiem uzraugāmajiem subjektiem izveidot iekšējās kontroles sistēmu līdz 2019.gada 1.maijam. Tāpat Sankciju likums regulē sankciju piemērošanu publisko iepirkumu jomā.³²

Ar grozījumi Sankciju likumā noteikts pienākums FKTK izdot saistošu regulējumu attiecībā uz finanšu sankcijām. Secīgi, 2018.gada 28.jūnijā spēkā stājās FKTK "Ieteikumi kredītiestādēm un licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm ar sankciju prasību neizpildi saistīto risku mazināšanai".³³

MK 2016.gada 8.marta noteikumi Nr.138 "Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kas sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā" nosaka valstis un starptautiskas organizācijas, kuru sastādītos teroristu sarakstus atzīst Latvijā.

²⁵ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācija finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008. <https://likumi.lv/ta/id/178987> 32.² panta otrās daļas, pirmais punkts

²⁶ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 13.pants 4.¹ punkts

²⁷ Eiropas Komisija pieņem jaunu sarakstu ar trešajām valstīm, kuras nepietiekami cīnās ar NILL un TF. Saraksts publicēts 2018.gada 13.novembrī http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-781_lv.htm

²⁸ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966> 73., 73.1 pants

²⁹ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966> 84.pants

³⁰ Ārlietu ministrija: Starptautisko un Latvijas nacionālo sankciju likums <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/par-eiropas-savienibas-ierobezojiem-pasakumiem/sankciju-likums>

³¹ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 3.pants

³² Ārlietu ministrija: Starptautisko un Latvijas nacionālo sankciju likums <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/par-eiropas-savienibas-ierobezojiem-pasakumiem/sankciju-likums>

³³ FKTK 2018. gada 28. jūnija ieteikumi Nr. 111 "Ieteikumi kredītiestādēm un licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm ar sankciju prasību neizpildi saistīto risku mazināšanai". Latvijas Vēstnesis, 130 (6216), 02.07.2018. <https://likumi.lv/ta/id/300044>

Atbilstoši FATF 7. rekomendācijai 2018.gadā veikti grozījumi Sankciju likumā, kas paredz, ka FID ir tiesīgs pieņemt sankciju izpildei nepieciešamos lēmumus, tostarp finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem saistošus lēmumus par pastāvīgu finanšu līdzekļu iesaldēšanu TF vai PF gadījumā.³⁴ Kā jau minēts iepriekš, atbilstoši NILLTPFN likumam TF un PF gadījumā finanšu līdzekļi tiek iesaldēti uz laika periodu līdz sešiem mēnešiem.

Sankciju likumā iestrādāts pienākums līdz 2019.gada 1.maijam FKTK, VID un PTAC uzraudzībā esošajām personām veikt sankciju riska novērtējumu un izveidot iekšējās kontroles sistēmu.³⁵ Tās izveide un pilnveidošana nepieciešama, lai nodrošinātu TF novēršanu un sankciju prasību izpildi. Par iekšējās kontroles neesamību paredzēti administratīvās sankcijas. Vadlīnijas vai saistošos normatīvos noteikumus par iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanu sagatavo attiecīgā institūcija – FKTK (izdod noteikumus), VID vai PTAC (izdod vadlīnijas).

Latvija pilnībā īsteno ANO Drošības padomes rezolūcijas (UNSCRs³⁶) 1267 un 1737, kā arī tiek nodrošināta FATF 6. un 7.rekomendācijas ievērošana. ANO sankcijas tiek īstenotas atbilstoši ES regulām, taču, lai ANO Drošības padomes rezolūcijās noteiktās sankcijas tiktu īstenotas nekavējoties, 2019.gada 31.janvāra Valsts sekretāru sanāsmē tika izsludināts likumprojekts "Grozījumi Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā". Visu ANO, ES, Latvijas nacionālo un ASV sankciju sarakstus vienkopus var atrast FID mājaslapā,³⁷ kur informācija tiek aktualizēta katru dienu.

ATBILDĪGĀS INSTITŪCIJAS

Finanšu izlūkošanas dienests (FID)

Finanšu izlūkošanas dienests jeb FID ir kompetentā institūcija finanšu ierobežojumu izpildē cīņai pret starptautisko terorismu un masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanu vai izplatīšanu.³⁸

FID izsūta aktuālo informāciju kredītiestādēm un citām finanšu iestādēm, VDD un citām kompetentajām iestādēm par aktuālajiem kritērijiem, kas palīdz identificēt iespējamus TF vai PF gadījumus. Tāpat tiek sagatavoti metodiskie materiāli terorisma un masu iznīcināšanas ieroču finansēšanas risku mazināšanai, kas tiek tālāk nodoti NILLTPFN likuma subjektiem, kā arī tiek veikta informācijas apmaiņa par personām, kas varētu būt saistītas ar terorismu, tā finansēšanu vai PF. Iestādes tiek informētas arī par svarīgām izmaiņām nacionālajos vai starptautiskajos normatīvajos aktos. Tāpat, FID sadarbojas ar VDD un notiek regulāra informācijas apmaiņa.

FID sadarbojas ar analogiskiem dienestiem ārvalstīs, kā arī nacionālajām tiesībsardzības iestādēm. Drošības dienestu starpā daudz izplatītāka ir sadarbība savstarpējos formātos (neizmantojot tiesiskās palīdzības lūgumus). Šāda veida informācijas aprīte ir savlaicīga un efektīva.

FID piedalās starptautiska mēroga pasākumos, kā ietvaros tiek diskutēts gan par ļoti praktiskām sadarbības uzlabošanas lietām, gan par stratēģiskās attīstības virzieniem.

2018.gadā veicināta FID sadarbība ar operatīvās darbības subjektiem, izmeklēšanas iestādēm, Latvijas Republikas Prokuratūru, tiesām³⁹, VID un NILLTPFN likuma subjektiem. Atbilstoši Moneyval rekomendācijām izveidota sadarbības koordinācijas darba grupa ar mērķi stiprināt publiskā un privātā sektora sadarbību un pilnveidot informācijas apmaiņu. Sadarbības koordinācijas darba grupas darba kārtībā tiek iekļauti arī jautājumi, kas skar ar TF un PF saistītus jautājumus. Jau šobrīd vērojama veiksmīga darba grupas praktiskā darbība – izskatītas 17 lietas, starp kurām 3 ir ar TF saistītas lietas.

FID ir izveidota TF novēršanas sistēma, kā pamatā ir normatīvā bāze, metodiskie materiāli, kontaktpersonu tīkls NILLTPFN likuma subjektiem. Atbildīgā FID persona veic teroristu un to atbalstītāju sarakstu apstrādi, apkopošanu Konsolidētajos sarakstos. FID ir iekļauts ANO Pretterorisma komitejas izpilddirekcijas (CTED) datu bāzē kā Latvijas atbildīgā institūcija par līdzekļu iesaldēšanu saistībā ar terorismu vai tā finansēšanu.

Ārlietu ministrija

ĀM ir koordinējošā institūcija sankciju jautājumos Latvijā. ĀM koordinē informācijas apriti ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu kompetentajām institūcijām par sankciju noteikšanu, ieviešanu un izņēmumu piemērošanu Latvijā.

³⁴ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 13.pants 4.viens punkts

³⁵ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 13. viens pants

³⁶ United Nations Security Council resolutions

³⁷ FID: Sankciju saraksti <http://sankcijas.kd.gov.lv/>

³⁸ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 13.panta 4. 1 punkts

³⁹ Tiesu vara Latvijā pieder rajonu (pilsētu) tiesām, apgabaltiesām, Augstākajai tiesai un Satversmes tiesai.

Tā kā ĀM veic SNP kontroles komitejas sekretariāta funkcijas, tad koleģiāli tās atbildībā ir arī SNP eksporta kontroles pasākumi. Katram darījumam ar SNP – militārām un divējāda lietojuma – ir nepieciešama SNP kontroles komitejas izsniegta licence. Šāda licence netiek izsniegta gadījumos, kad attiecībā uz konkrēto saņēmējvalsti noteikts ieroču embargo.

Valsts drošības dienests

Valsts drošības dienests (iepriekšējais nosaukums "Drošības policija" (mainīts 2018.gada decembrī)) ir kompetentā iestāde, kas ir atbildīga par cīņu pret terorisma un TF jautājumiem. Savlaicīga terorisma draudu identificēšana un novēršana ir nozīmīgs VDD darbības virziens. VDD veic pretizlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus nolūkā iegūt apsteidzošu informāciju par personu plānotajām teroristiskajām darbībām un savlaicīgi tās novērst. Pretterorisma risku identificēšanā un neitralizēšanā VDD cieši sadarbojas ar ārvalstu partneru dienestiem, ar kuriem notiek regulāra informācijas un situācijas analīzes apmaiņa, kā arī ir nodibināta laba sadarbība ar tiesībsardzības un valsts iestādēm Latvijā.⁴⁰

VDD sastāvā ir izveidota specializēta struktūrvienība – Pretterorisma centrs, kas analizē situāciju pretterorisma jomā un uztur regulārus kontaktus ar ārvalstu partneru dienestiem un valsts institūcijām un juridiskajām personām, rīko apmācības, koordinē pretterorisma reaģēšanas pasākumu plānošanu.

Atbilstoši Moneyval rekomendācijai, 2018.gada 3.decembrī izstrādāti grozījumi "Pretterorisma centra ekspertu konsultatīvās padomes nolikumā", iekļaujot Pretterorisma centra ekspertu padomē Finanšu ministrijas un FKTK pārstāvjus par TF jautājumiem, kas varētu veicināt TF risku sistemātisku atpazīšanu.⁴¹ Pretterorisma centra ekspertu padomē piedalās arī FID.

NILLTPFN likuma subjekti un to uzraudzības un kontroles institūcijas

NILLTPFN likuma 3.panta 1.dajā ir uzskaitīti likuma subjekti (NILLTPFN likuma subjekti), kas ir komersantu grupas, kurām, veicot komercdarbību kādā noteiktā sfērā, ir pienākums izveidot un pielietot iekšējās kontroles sistēmu NILL un TF novēršanai, ziņot par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.

NILLTPFN likuma 45.pantā minētas uzraudzības un kontroles institūcijas, kas nosaka NILL un TF riska noskaidrošanas un novērtēšanas metodiku atbilstoši tām uzraugāmo un kontrolējamo NILLTPFN likuma subjektu darbībai. Uzraudzības iestāžu pienākumi un tiesības noteiktas NILLTPFN likuma 46. un 47.pantā.

TERORISMA FINANSĒŠANA

Terorisma finansēšanas jēdziens ietver dažādu aktivitāšu kopumu, kuru mērķis ir naudas vai citu finanšu instrumentu iegūšana teroristu grupu vai teroristisku darbību atbalstīšanai.

Līdz šim Latvijā nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas iedzīvotāji finansētu ārvalstu teroristu grupējumus un, lai gan ir bijusi uzsākta krimināllieta par TF, vēlāk apsūdzības daļa par TF tika izbeigta noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ (skatīt Gadījuma analīze Nr.1).

Gadījuma analīze Nr.1: 2018.gadā uzsāktā krimināllieta par TF

Persona X tika apsūdzēta par naudas izkrāpšanu no personas Y. Abas personas iepazinās mošejas apmeklējumu laikā. Persona X izmantojot savu statusu, kā pieredzējis islāma piekritējs, apmācīja personu Y un ieguva tās uzticību. Izmantojot dažādus viltus iemeslus, persona X ieguva no personas Y vairākus tūkstošus euro, kas tika noformēti, kā ziedojumi. Ņemot vērā personas X radikālo islāma interpretāciju un kontaktu uzturēšanu ar personām, kas apsvēra iespēju doties uz Sīriju, kriminālprocesa ietvaros tika izmeklēta arī TF iespējamība. Izmeklēšanas gaitā tika noskaidrots, ka iegūtos līdzekļus persona X bija izmantojusi personiskiem mērķiem un netika konstatēta TF vai tās plānošanas pazīmes.

Latvijā terorisma draudu līmenis vērtējams kā zems, nav notikuši teroristu uzbrukumi un nav konstatētas personas vai organizācijas, kas varētu klasificēt kā teroristiskas. Pieejamā informācija neliecina, ka Latvijas teritorijā tiktu izmantota teroristiska rakstura darbību atbalstam ārvalstīs. Tāpat nav konstatētas indikācijas, kas

⁴⁰ VDD: Pretterorisms <https://vdd.gov.lv/lv/darbības-jomas/preterorisms/> un VDD ziņojums par TF 11.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁴¹ Noteikumu projekts "Grozījumi MK 2005.gada 22.novembra noteikumos Nr.880 "Pretterorisma centra ekspertu konsultatīvās padomes nolikums" (izskatīts MK 05.02.2019.) <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40465975> un Ministru kabineta 2018.gada 11.oktobra rīkojums Nr.512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. <https://likumi.lv/ta/id/302218> 9.4.punkts.

liecinātu par teroristiski tendētu personu mēģinājumiem ieceļot Latvijā, ievest vai iegūt terora akta veikšanai nepieciešamos ieročus, sprāgstvielas, bīstamas vielas vai veikt potenciālo terorisma mērķu izlūkošanu.⁴²

Tomēr jāņem vērā, ka TF draudi ir daudz plašāki kā terorisma draudi. TF iespējamība vietējā mērogā ir zema, jo ir zems terorisma draudu līmenis. Būtiski norādīt, ka gadījumos, kad tika izmeklēti teroristu uzbrukumi, Latvijas finanšu sistēmas izmantošana to finansēšanu nav konstatēta. Neskatoties uz iepriekš minēto, TF draudi vērtējami drīzāk kā "vidēji" nevis "zemi", jo finanšu sistēmā tiek veikti starptautiski darījumi ar augsta riska valstīm un to kaimiņvalstīm. Lai arī aktīvu plūsma no augsta riska valstīm un to kaimiņvalstīm, kā arī aktīvu plūsma uz tām ir identificēta (skatīt pielikumā tabulas Nr.14 - 19), attiecīgo darījumu apjoms nav liels, tāpēc riskus, kas saistīti ar minētajiem darījumiem, ir iespējams mazināt. Lai īstenotu TF risku mazināšanu, uzraudzības un kontroles institūcijas un FID izplatījušas metodiskos materiālus par TF riskiem NILLTPFN likuma subjektiem.

DRAUDI

Ģeogrāfiskais izvietojums

Latvijas ģeogrāfiskais izvietojums un fakts, ka Latvija atrodas tranzīta ceļā no austrumiem uz rietumiem, rada risku, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota kā kanāls terorisma finansēšanai citā valstī. Latvijas robeža ar Krieviju un Baltkrieviju ir ES ārējā robeža, tādēļ pastāv risks, ka pāri robežai var tikt pārvietoti finanšu līdzekļi, gan skaidrā naudā, dārgmetālu vai citā formā, no ES uz terorisma riska valstīm un otrādi.

Radikalizēšanās draudi

Eiropola Eiropas Terorisma apkarošanas centra vadītājs Manuels Navarette (Manule Navarette), kā vienu no potenciālajiem apdraudējumiem norāda cilvēkus, kuri ir tikuši apcietināti par nelikumīgu dalību konfliktos kā ārvalstu karotāji un tiks atbrīvoti tuvākajā laikā.⁴³ Latvijā, 2018.gada decembrī tiesa piesprieda pirmajam (un šobrīd vienīgajam) "pārnācējam" no Sīrijas Mārīnam Grīnbergam sešu gadu un astoņu mēnešu ieslodzījumu par Krimināllikuma 89.¹ panta otrās daļas pārkāpumu jeb piedalīšanos noziedzīgas organizācijas noziegumos pret cilvēci vai mieru, vai valsti vai kara noziegumos. Šajā lietā netika konstatēts TF gadījums.

VDD sniegtā informācija liecina, ka Sīrijā un Irākā turpina uzturēties ne vairāk kā 10 Latvijas iedzīvotāji. Ārvalstu partneru dienestu pieredze liecina, ka Sīrijā un Irākā bāzētie islāmistu teroristi izmanto savus Eiropā dzīvojošos atbalstītājus, lai iegūtu no viņiem palīdzību savu darbību finansēšanai.⁴⁴ Taču šobrīd VDD un FID nav iegūta apstiprinoša informācija, kas liecinātu par to, ka šīm personām tiktu sniegts finansiāls atbalsts no Latvijas.⁴⁵

Lai izvairītos no iespējamās personu radikalizēšanās⁴⁶ vai intereses finansēt terorisma grupējumus, VDD veic preventīvas darbības saistībā ar personu pārbaudi par iespējamu interesi par terorismu vai tā ideoloģijas atbalstu.

VDD pievērš pastiprinātu uzmanību personām, kuras dzīves laikā ir pieņēmušas islāmu un aktīvi iesaistās musulmaņus apvienojošo organizāciju veiktajās aktivitātēs, kā arī interesējas par iespējamu izceļošanu uz terorisma riska valstīm, lai dzīvotu saskaņā ar islāmu. Regulāra pārbaude tiek veikta, lai novērstu gan terorisma, gan TF draudus. Tāpat VDD turpina pastiprināti pārbaudīt dažādu biedrību un organizāciju darbību.

Pastāv draudi, ka teroristiskās organizācijas var izmantot arī bēgļu plūsmu, lai uz Eiropu nosūtītu potenciālos teroristus. Līdz ar to, VDD pievērš padziļinātu izvērtēšanu patvēruma meklētāju pieprasījumiem. 2017. un 2018.gadā patvēruma meklētāju galvenās izcelsmes valstis bija Krievija, Vjetnama, Sīrija (skatīt pielikumā Tabula Nr.13). Vienlaikus veikto pārbažu ietvaros, pārskata periodā nav konstatēti fakti, kas liecinātu par personu piederību vai atbalstu teroristu grupējumiem un/vai radikālām organizācijām.⁴⁷

Imigrantu un bēgļu skaits Latvijā šobrīd ir neliels. 2018.gadā Latvijā starptautisko aizsardzību lūguši 176 patvēruma meklētāji, taču 2017.gadā to lūguši 395 patvēruma meklētāji, kas kopš 1998.gada ir lielākais skaits. Tiek uzskatīts, ka imigrantu un bēgļu skaits varētu arī turpmāk saglabāties neliels, jo sociālās garantijas, kas tiek nodrošinātas, varētu neapmierināt patvēruma meklētājus, bēgļus. Arī valodas barjera Latvijā ir lielāka, nekā valstīs, kur angļu valoda ir valsts valoda. 2018.gadā bēgļa statuss piešķirts 23 patvēruma meklētājiem, kas ir par 16 mazāk nekā 2017. gadā (skatīt pielikumā Tabula Nr.12).

⁴² VDD ziņojums 5.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁴³ Terorisms ES: uzbrukumi, bojāgājušie un aresti <http://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/priorities/terrorism/20180703STO07125/>
terorisms-eiropas-savieniba-uzbrukumi-bojagajusie-un-aresti

⁴⁴ VDD ziņojums 5.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁴⁵ VDD ziņojums 9.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁴⁶ Radikalizēšanās ir kļuvusi par terminu, ko izmanto, lai aprakstītu parādību, ka cilvēki pieņem neiecietīgus viedokļus, uzskatus un idejas, kas varētu izraisīt vardarbīgu ekstrēmismu.

⁴⁷ Drošības policija (VDD) 2017.gada publiskais pārskats 32.lpp

IEVAINOJAMĪBA UN RISKI

Mērķētas finanšu sankcijas terorisma finansēšanas apkarošanai

Pārskata periodā Latvijā nav uzsāktu kriminālprocesi par TF mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanu, kā arī saņemtie ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem, kas varētu būt saistīti ar TF, aizdomas nav apstiprinājuši un nav bijušas saistības ar TF sankciju pārkāpšanu vai apiešanas mēģinājumiem.

Norādāms, ka finanšu sektora dalībnieki izmanto automatizētas sistēmas, lai nodrošinātu sankciju sarakstu pārbaudi pret bankas klientiem un to sadarbības partneriem. Taču, atbilstoši starptautiskajiem standartiem un praksei, personu pārbaude sankciju sarakstos netiek uzskatīta par pietiekamu, lai varētu uzskatīt, ka sankcijas tiek ievērotas. NILLTPFN likuma subjektiem un saskaņā ar Sankciju likumu, visām fiziskām un juridiskām personām, jābūt izpratnei par to, kas ir sankcijas un kā tās ietekmē (vai neietekmē) viņu darbību. Lai nodrošinātu pilnīgu sankciju ievērošanu, jāizmanto uz riskiem balstīta pieeja, apvienojot to ar pārbaudi sankciju sarakstos un izpēti reģistros, kā arī jāvērtē darījuma mērķa valsts vai darījuma izcelsmes valsts. Arī personām, kuras neatrodas uzraudzības iestāžu kontrolē un nav NILLTPFN likuma subjekti, jāspēj atpazīt sankciju riski un jāievēro sankcijas, kā to paredz Sankciju likums.⁴⁸

Pretēji finanšu sektora dalībniekiem, nebanku sektorā netiek plaši praktizēta personu pārbaude starptautisko un Latvijas nacionālajā sankciju sarakstā. Tiem nav automatizētas sistēmas, kas ļautu identificēt personas, kuras ir iekļautas sankciju sarakstos, kā arī to zināšanas, par TF identificēšanu vai sankciju sarakstiem ir nepilnīgas.

Kopš 2018.gada septembra ĀM rīko seminārus Uzraudzības iestādēm un Sankciju likuma subjektiem par sankcijām un to ievērošanu ar mērķi veicināt darījumu uzraudzību attiecībā uz finanšu sankciju apiešanas riskiem. Četrus mēnešu laikā tika rīkoti 7 šāda veida semināri. Ņemot vērā lielo interesi par šiem semināriem, ĀM arī turpmāk rīkos informatīvus seminārus sankciju jomā.⁴⁹ Arī 2019. gadā ir paredzēti pasākumi ar mērķi palielināt iedzīvotāju informētību un izpratni par NILL, TF, PF novēršanas un starptautisko finanšu sankciju jautājumiem.

Aizdomīgi darījumi un ziņojumi

FID no NILLTPFN likuma subjektiem saņemto ziņojumu skaits par darījumiem, kas rada aizdomas par iespējamu TF, pieaug katru gadu. Pārskata periodā FID nosūtījis VDD 3 materiālus (skatīt pielikumā Tabula Nr.1). Nosūtītie materiāli galvenokārt bijuši ar lūgumu pārbaudīt personu, par kuru saņemts ziņojums. Zemāk sniegta divu gadījumu analīze par nosūtītajiem materiāliem VDD.

Gadījuma analīze Nr.2: Aizdomīgs darījums Nr.1

2018.gadā FID saņemta informācija par personas X (kas uzturas Latvijā) iespējamu saistību noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tajā skaitā, TF.

Laika periodā no 2011.gada līdz 2014.gadam persona X izmantojot starptautisku naudas pārsūtīšanas iestādi saņēmusi nepilnus 10 000 EUR no personas Y.

Saskaņā publiski pieejamo informāciju internetā, persona Y 2017.gadā aizturēta valstī A par iespējamo saistību ar NILL un vēlāk persona Y izdota valstij B.

FID veicot tālāku pārbaudi konstatēja citus darījumus, kas saistīti ar naudas pārvedumiem personai X. Izmantojot starptautisku finanšu pakalpojumu uzņēmumu naudas pārsūtīšanai, persona X laika periodā no 2014.gada līdz 2017.gadam saņēmusi finanšu līdzekļus no augsta terorisma riska valstīm Āfrikā un Tuvajos Austrumos.

Papildus minētajam, ir informācija par personas X pietuvinātas personas Z naudas pārvedumiem 2014.gadā no augsta riska valstīm Tuvajos Austrumos, izmantojot starptautisku finanšu pakalpojumu uzņēmumu.

Izvērtējot augstākminēto informāciju, FID sagatavojis un nosūtījis ziņojumu VDD informācijas izvērtēšanai par minētajiem darījumiem, kā rezultātā, iespējams, izdarīti noziedzīgi nodarījumi, to skaitā, TF par ko paredzēta kriminālatbildība. Šobrīd vēl notiek lietas izskatīšana.

⁴⁸ Ārlietu ministrija: Informatīvais materiāls (vadlīnijas) sankciju efektīvai ieviešanai Latvijā, 2.lpp https://www.mfa.gov.lv/images/apostille/AM_sankciju_vadlinijas.pdf

⁴⁹ Ārlietu ministrija rīko semināru par sankcijām zvērinātiem advokātiem, zvērinātiem notāriem un prokuroriem <https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/62151-arlietu-ministrija-riko-seminaru-par-sankcijam-zverinatiem-advokatiem-zverinatiem-notariem-un-prokuroriem>

Gadījuma analīze Nr.3: Aizdomīgs darījums Nr.2

2018.gadā FID saņemta informācija par personas X iespējamo saistību ar TF.

2013.gadā persona X, izmantojot starptautisku naudas pārsūtīšanas iestādi, saņēmusi aptuveni 90 EUR no personas Y. FID veicot papildus pārbaudes tika noskaidrots, ka persona Y ir veikusi pārskaitījumus apmēram 22 citām personām trīs valstīs Eiropā, tajā skaitā, Latvijā un vienai personai Āzijas valstī A. Viens no saņēmējiem ir persona Z, kas iespējams, ir saistīta ar uzbrukumu reliģiskai draudzei Āzijas valstī A.

Izvērtējot augstākminēto informāciju, FID nosūtījis ziņojumu VDD ar lūgumu veikt personas X pārbaudi un minētā darījuma saistību ar terorismu un/vai TF. Šobrīd vēl notiek lietas izskatīšana.

Statistika par FID izdoto rīkojumu skaitu par finanšu līdzekļu iesaldēšanu TF gadījumos norāda, ka risks, ka Latvijas finanšu sistēma varētu tikt izmantota TF pastāv, tomēr līdz šim izdoto rīkojumu skaits un iesaldēto līdzekļu apjoms – TF tiek veikta ar darījumiem nelielās summās (skatīt pielikumā Tabula Nr.3), rāda, ka risks nav augsts.

Ziņojumi un aizdomīgu darījumu skaits par TF uz kopējo saņemto ziņojumu un darījumu fona ir pavisam neliels (zem 1% sliekšņa), tomēr jāņem vērā, ka katru gadu to skaits palielinās, 2018.gadā sasniedzot augstākos rādītājus – 20 ziņojumi, 70 aizdomīgi darījumi (skatīt pielikumā Tabula Nr.2). Statistika rāda, ka tikai neliela daļa no saņemtajiem ziņojumiem apstiprina bažas par saistību ar TF. Proti, 2017. gadā tika izdots tikai 1 rīkojums par līdzekļu iesaldēšanu, bet 2018. gadā – 0 rīkojumu. Kopumā ziņojumu skaita pieaugums vērtējams pozitīvi, jo šāda tendence norāda uz to, ka tiek reaģēts uz mazākajām aizdomām.

Pārskata periodā VDD saņemts 1 materiāls par TF un 9 riska ziņojumi no vietējām institūcijām, no kuriem 1 gadījumā pieņemts lēmums atteikt kriminālprocesa ierosināšanu, bet par 9 tiek veikta pārbaude operatīvās darbības procesa ietvaros. Lai gan Latvijā nav kriminālprocesa par TF⁵⁰, pieredze, kas iegūta veicot aizdomīgu gadījumu pārbaudi, t.sk. saistībā ar aizdomām par TF, ir sniegusi zināšanas, kā reaģēt, konstatējot TF gadījumus un parāda, ka atbildīgās iestādes reaģē uz katru aizdomīgo gadījumu.

VDD un FID saņemtie pieprasījumi no ārvalstu partneru dienestiem galvenokārt ir personu pārbaudes, informatīvie ziņojumi vai aizdomīgu finanšu darījumu pārbaudes, kas saņemti no analogiskām institūcijām Eiropā. Ziņojumos par aizdomīgiem finanšu darījumiem nav bijušas tiešas saistības ar TF, bet gan piesardzības pārbaude, kā, piemēram, kad persona pārskaitījusi finanšu līdzekļus organizācijai vai personai, kas saņēmusi naudu no trešās personas, kas bijusi saistīta ar terorismu vai TF. Pēc atbilstošu pārbažu veikšanas, aizdomas par TF nav apstiprinājušās. (skatīt pielikumā Tabula Nr.5).

VDD 2017. gadā apstrādājuši 5 un 2018.gadā 7 ārvalstu partneru dienestu pieprasījumus saistībā ar TF (skatīt pielikumā Tabula Nr.5). Kopēju raksturojošu rādītāju starp tiem gan ir maz – lielākoties tās bija personu pārbaudes, kuros Latvijas rezidenti nefigurēja. Latvijas saistība ar kādu no ārvalstu partneru dienestu izmeklētajiem TF gadījumiem netika konstatēta.

Finanšu sektors

FID 97% ziņojumu par TF aizdomīgiem darījumiem tiek saņemti no kredītiestādēm un citām finanšu institūcijām (skatīt pielikumā Tabula Nr.1). Pārskata periodā vērojama tendence, ka ziņojumi par TF aizdomīgiem darījumiem palielinās un pēc šo darījumu analīzes veikšanas, tikai 3 gadījumos FID pārsūtījis materiālu tiesību aizsardzības iestādēm (skatīt pielikumā Tabula Nr.2). Divi no šiem gadījumiem atspoguļoti gadījumu analīzē Nr.2 un Nr.3.

Finanšu sektora dalībnieki izmanto automatizētus rīkus (IT) teroristu identificēšanai, kā arī, zināšanas par NILL un TF vērtējamās augstāk kā pārējos sektoros, tomēr FKTK, veicot pārbaudes bankās, regulāri konstatē nepilnības iekšējās kontroles sistēmās vai trūkumus klientu izpētē. Pārskata periodā FKTK sodi par šādiem pārkāpumiem piemēroti 8 bankām. Nepilnības iekšējās kontroles sistēmās un trūkumi klientu izpētē apgrūtina TF gadījumu identificēšanu.

Latvijā nav reģistrētu gadījumu, kad finanšu līdzekļi tiktu izmantoti TF Latvijas teritorijā. Tomēr, ņemot vērā Latviju, kā finanšu plūsmas tranzītvalsti, pastāv risks, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota TF citās valstīs. 2018.gadā banku sektora klientu pārrobežu maksājumi galvenokārt tiek veikti uz vai ienāk no ES valstīm, taču pārliecinošs maksājumu pārsvars tiek veikts uz vai ienāk no Krievijas. Lielu daļu no pārrobežu darījumiem uz Krieviju veic banku ārvalstu klienti (skatīt pielikumā Tabula Nr.19).

NILL un TF riska profilu raksturo arī kredītiestāžu klientu ārzemju maksājumu ģeogrāfija. 2018.gadā FKTK apkopoja statistiku par valstīm, uz kurām banku ārvalstu klienti pārskaitīja finanšu līdzekļus. Pārliecinošs maksājumu pārsvars tiek veikts uz Krieviju, kas skaidrojams ar to, ka pēc tiešo ASV korespondējošo attiecību pārtraukšana, piemēram, ar Deutsche Bank, Latvijas banku ārvalstu klientu maksājumi ASV dolāros iet pārsvarā

⁵⁰ 2018. gadā tika uzsākts 1 kriminālprocess, bet apsūdzības daļa par TF tika izbeigta noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ.

caur trešo valstu bankām. Galvenokārt, ārvalstu klientu izejošie maksājumi tiek pārskaitīti uz bankām Eiropā, taču konstatējami maksājumi arī uz bankām Ukrainā, Baltkrievijā, Ķīnā, ASV, Turcijā un Honkongā (skatīt pielikumā Tabula Nr.18). Jāatzīmē, ka neviena no šīm valstīm nav iekļauta Eiropas Komisijas augsta riska valstu sarakstā, kā arī nav iekļautas FATF augsta riska valstu sarakstā.

Eiropas drošības dienestu vērtējumā tradicionālie naudas nogādāšanas veidi kā banku pārskaitījumi, naudas pārskaitīšanas uzņēmumi, *hawala*⁵¹ un naudas kurjeri arī turpmāk būs prioritārie finansēšanas veidi teroristu tīkliem, kam ir nepieciešama ilgstoša lielu naudas summu ievākšana un nodošana. Tāpat arī turpmāk teroristu grupām, kas darbojas teritorijās ar vāju vai neattīstītu informācijas tehnoloģiju infrastruktūru, saglabāsies interese par naudas vai citām viegli izmantojamām vērtslietām, kas ir biežāk un vieglāk lietojamas nekā, piemēram, virtuālā valūta.⁵²

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji

Latvijā ir seši patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju darbības viedi un kopumā 60 NILLTPFN likuma subjekti – 23 distances kredīti, 20 patēriņa kredīti, 14 līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti, 15 hipotekārie kredīti, 18 kredīti pret kustamas lietas ķīlu un 23 kredīti juridiskām un fiziskām personām saimnieciskajai darbībai.

Pārsvārā kredītu saņemšana un atmaksa notiek ar bankas pārskaitījumu starpniecību, tomēr pastāv iespēja kredītu saņemt un veikt tā atmaksu skaidrā naudā. Attiecībā uz darījumiem, kas veikti skaidrā naudā, ir mazāka iespēja pārliecināties par aizņemto līdzekļu tālāku izlietošanu, kā arī noskaidrot naudas līdzekļu izcelsmi, kas izmantoti aizdevuma atmaksai.

Turklāt, nebanku sektorā ir salīdzinoši vāji attīstīti tehnoloģiskie risinājumi, kas nodrošina iespēju automatizēti identificēt personas, kuras iekļautas teroristu sarakstos.

Pastāv risks, ka patērētāju kreditēšanas pakalpojumus varētu izmantot TF. Faktori, kas par to liecina ir iespēja saņemt kredītu neklātienē, kā rezultātā pastāv anonimitātes un krāpniecības risks, naudas nodošana trešajai personai, pakalpojums ir viegli un ātri pieejams, nav skaidrs kredīta izlietošanas mērķis, uz kredītkartes iemaksātos līdzekļus ātri var pārvest pāri robežai.

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju kopējais patērētāju kredītu portfelis⁵³ Latvijā 2017.gada 31.decembrī bija 612,31 milj. EUR un juridiskajām personām un/vai privātpersonām komercdarbībai izsniegto kredītu kopējais portfelis veidoja 1 308,12 milj. EUR. Abi portfeļi summā aprēķināmi 1 920,43 milj. EUR apmērā jeb 81,51% no licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju 2017.gada pārskatos deklarētā aktīvu apjoma uz 2017.gada 31.decembri. Gadu no gada pieaug patērētājiem izsniegto kredītu kopsumma, taču vienlaikus samazinās no jauna noslēgto darījumu skaits un klienti praktiski vienmēr ir rezidenti (nerezidentu īpatsvars klientu portfelī ir zem 1%).

Pārskata periodā FID nav saņemti ziņojumi no patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem par aizdomīgiem darījumiem saistībā ar TF. Taču, 2018. gadā saņemti 12 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem (2017. gadā – 0 ziņojumu), kur ziņošanas iemesls galvenokārt bijis saņemtā kredīta atmaksa vairākām personām no viena konta (aizdomas par kredīta pieteikšanu trešajai personai nezinot vai saņemtā kredīta nodošana trešajai personai), kā arī klientam netipiski liela apjoma nebanku kredīta apgrozīšana īsā laika periodā, kam seko atmaksas termiņu pagarināšana vai pretēji, pirmstermiņa atmaksa pilnā apmērā.

Skaidras naudas darījumi

TF var tikt īstenota ne tikai ar bankas pārskaitījumiem, bet arī skaidrā naudā. Skaidras naudas darījumus ir grūtāk identificēt un noteikt līdzekļu izlietojuma mērķi. Pārskata periodā FID saņēmis 70 ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem, saistībā ar aizdomām par TF, 11 no tiem saņemti no bankām, bet 57 no citām finanšu institūcijām, t.sk. *Western Union*, kas sniedz starptautiskus naudas pārveduma pakalpojumus.

Western Union pakalpojumu iespējams saņemt tiešsaistē vai klientu apkalpošanas centros izmantojot skaidru naudu. Rīgā šo pakalpojumu iespējams saņemt Latvijas Pastā, lombardos vai ar citu aģentu starpniecību. Lai gan pārskata periodā saņemts ievērojams ziņojumu skaits, tie galvenokārt bijuši par naudas pārvedumiem starp fiziskām personām, piemēram, fiziska persona X saņem naudas pārvedumus no vairākām citām fiziskām personām, kur aizdomīgumu rada veikto darījumu skaits, ko saņem persona X. Nevienā no šiem gadījumiem nav identificēta saistība ar TF.

Valsts akciju sabiedrība "Latvijas Pasts" sniedz finanšu pakalpojumus, kā skaidras naudas pārvedumi uz 26 valstīm un Latvijas Pastā ir iespēja izmantot "EuroGiro" un "Western Union" pakalpojumus. Lai veiktu naudas pārvedumu, nav nepieciešams atvērt maksājumu kontu pasta nodaļā, bet personai, kas veic darījumu ir jāuzrāda personu apliecinošs dokuments. Galvenokārt naudas pārvedumi tiek sūtīti adresātiem Krievijā un Ukrainā.

⁵¹ Neformāla naudas pārskaitīšanas sistēma izmantojot starpniekus, bez fiziskas naudas kustības pāri robežai vai caur bankām.

⁵² VDD ziņojums 8.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁵³ kredītiestādes izsniegto kredītu kopums

Savukārt, lielākais Latvijā izmaksāto pārrobežu naudas pārvedumu apjoms nācis no Lielbritānijas, Vācijas, Krievijas un Bosnijas un Hercegovinas.

Šķērsojot ES ārējo robežu, personai, kuras rīcībā ir skaidras naudas līdzekļi, kas ir ekvivalenti vai pārsniedz 10 000 EUR, tie ir jādeklarē. Deklarēšanas pienākums attiecas arī uz nepilngadīgām personām. Pēc Latvijas muitas statistikas pārskata periodā, skaidras naudas deklarācija uz valsts robežas ir konstanta (2017.gadā skaidras naudas deklarāciju skaits bija 889, 2018.gadā – 886). Deklarācijas galvenokārt tiek veiktas lidostā, iebraucot Latvijā (2017.gadā – 682 deklarācijas, vienas deklarācijas vidējais apmērs bijis 118 307,05 EUR), taču izbraucot no Latvijas skaidra nauda tiek deklarēta trīs reizes mazāk (2017.gadā veiktas 207 deklarācijas), taču par lielākām summām (vienas deklarācijas vidējais apmērs 2017.gadā bijis 981 397,90 EUR). Pārkāpumi tiek konstatēti vidēji 4% no kopējā deklarāciju skaita. Nevienā no reģistrētajiem pārkāpumiem nav identificēta saistība ar TF.

Ārvalstu valūtas maiņa

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas izmantošana TF shēmās ir process, kas neprasa speciālu plānošanu, zināšanas vai ekspertīzi, un ir viegli pieejams jebkuram. Līdz ar to ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšana un pārdošana var tikt izmantota TF.⁵⁴

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas sektorā darbojas 36 kapitālsabiedrības. Ik gadu kopējais darījumu apmērs ir aptuveni 300 milj. EUR un kapitālsabiedrību vidējā peļņa ir 1%.

Darījumi notiek klātienē un 2018. gadā 97% no kapitālsabiedrību veiktajiem darījumiem bijuši anonīmi (2017.gadā 98,5%), proti kapitālsabiedrība nav noskaidrojusi darījuma veicēja identitāti, jo darījumi bijuši zem 1500 EUR, kas ir darījuma sliekšnis, no kā kapitālsabiedrībām ir pienākums veikt klienta izpēti. Augstais anonīmu darījumu skaits norāda uz to, ka pamatā veikti darījumi par nelielām summām (vidējais darījuma apmērs ir no 200 līdz 500 eiro).

Ārvalstu valūtas maiņas pakalpojumi ir viegli pieejami un anonīmi, pastāvot riskam, ka līdzekļi var tikt izmantoti TF. Latvijā reģistrētās kapitālsabiedrības pamatā ir nelieli uzņēmumi, kur dominē gadījuma rakstura darījumi, kuru veicēji nav identificēti. Klienta pilnvērtīga izpēte tiek veikta ļoti reti un pēc Latvijas Bankas licencēšanas komisijas informācijas, biežāk atklātie pārkāpumi kapitālsabiedrībās ir saistīti ar nepietiekamām zināšanām NILL un TF novēršanas jomā.

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšana un pārdošana ir tūlītējs klātienē darījums. Līdz ar to visa nepieciešamā informācija ir jāiegūst darījuma brīdī, vienlaikus rēķinoties, ka klients var atteikties no darījuma veikšanas, vai apzināti samazināt darījuma apmēru, tādējādi samazinot sniedzamo informāciju vai vispār izvairoties no tās sniegšanas. Patieso labuma guvēju un politiski nozīmīgas personas statusa pārbaudes noskaidrošanai sektorā tiek izmantota pamatā tikai klienta sniegtā informācija un publiskie reģistri, ko iespējams ātri pārbaudīt. Tādējādi ir apgrūtināta pilnvērtīga klienta izpēte, kas kopumā paaugstina sektora ievainojamību.⁵⁵

Latvijas Banka ir identificējusi aizdomīguma pazīmes un riska identifikatorus ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījumiem. Izstrādātas vadlīnijas to atpazīšanai, kā arī ir noteikts pienākums veikt klienta izpēti, ja darījuma summa pārsniedz NILLTPFN likumā noteikto.⁵⁶ Pēdējo gadu laikā Latvijā nav saņemti ziņojumi no ārvalstu valūtas maiņas punktiem par aizdomīgiem darījumiem saistībā ar TF (skatīt pielikumā Tabula Nr.1).

Virtuālā valūta

Jauno tehnoloģiju sniegtās iespējas, piemēram, anonimitāte, šifrēta komunikācija un finanšu kontroles režīmu apiešana, tuvāko gadu laikā varētu tikt izmantotas, lai iegūtu, uzglabātu un nodotu līdzekļus TF. Šī tendence attiecas arī uz citām tehnoloģijām ar līdzīgiem parametriem, ieskaitot tiešsaistes tirdzniecības vietas un t.s. *Darknet*, kas ir brīvi pieejams un kopā ar anonimizētām maksāšanas iespējām, sniedz augsta līmeņa anonimitāti nelegālo preču tirdzniecībā.⁵⁷ Tādēļ, ir pamats uzskatīt, ka TF varētu tikt izmantota arī virtuālā valūta.

FKTK kā iespējamu jaunu risku banku sektorā uzskata finanšu pakalpojumu sniegšanu klientiem, kas īsteno dažāda veida darbības ar kriptovalūtām (rakšana (*minig*), kriptobiržas, sākotnējās virtuālās valūtas piedāvājumi (*initial coin offering*) u.tml.), uzsverot regulējuma trūkumu nozarē, ar kryptoaktīviem saistītos anonimitātes principus un identitātes zādības riskus, kā arī plašo kryptoaktīvu pielietojumu dažāda veida noziedzīgu un krāpniecisku darbību īstenošanā, starptautisko sankciju apiešanā.

Latvijā 2017.gadā ar grozījumiem NILLTPFN likuma 1. pantā tika iekļauta virtuālās valūtas definīcija, kas ir pārņemta no ES notikušo diskusiju formulējumiem. Savukārt ar 2019.gada 1.jūliju virtuālās valūtas pakalpojumu

⁵⁴ Latvijas Banka: Vadlīnijas NILL un TF novēršanai ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas nozarē 2.lpp

⁵⁵ Latvijas Bankas licencēšanas komisija: Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējums 3.lpp

⁵⁶ Latvijas Banka: Vadlīnijas NILL un TF novēršanai ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas nozarē 7.lpp

⁵⁷ VDD ziņojums 8.lpp (VDD iekšējais dokuments)

sniedzēji Latvijā kļūst par NILLTPFN likuma subjektiem un to Uzraudzības iestāde būs VID.⁵⁸ Likuma subjekti būs pakalpojumu sniedzēji, kas piedāvā konvertēt virtuālo valūtu uz reālo naudu, kā arī vietnes, kas uztur e-makus virtuālajai naudai. Kā NILLTPFN likuma subjektam, galvenie pienākumi būs iesniegt ziņojumu par darbības veidu un atbildīgās personas iecelšana, iekšējās kontroles sistēmas izveidošana, ziņošana par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.

Virtuālās valūtas darījumu anonimitāte – transakcijas un darījumi redzami, bet pastāv grūtības noteikt, kas tos ir veicis, nevar identificēt klientu, blokķēdes (*blockchain*) ir izvietotas daudzās valstīs. Visi šie faktori apgrūtina noziedzīga nodarījuma konstatēšanu, iesaistīto personu identificēšanu un saukšanu pie atbildības, un rada risku virtuālās valūtas izmantošanai TF.

Pārskata periodā nav saņemtu ziņojumu no e-valūtas pakalpojumu sniedzējiem Latvijā par TF aizdomīgiem darījumiem ar virtuālo valūtu (skatīt pielikumā Tabula Nr.1).

Ziedojumi

Eiropas drošības dienestu vērtējumā tiešsaistes ziedojumu vākšana TF tuvākajā nākotnē kļūs nozīmīgāka un organizētāka. Ziedojumu vācēji var būt gan indivīdi, gan organizācijas, kas ir saistītas ar šķietami likumīgiem mērķiem. Naudas gala saņēmēju identifikācija var būt īpaši sarežģīta, ja, piemēram, tā ir saistīta ar (uzņēmējdarbības, politisku vai labdarības) projektu īstenošanu konfliktu zonās un citās teritorijās, kurās darbojas islāmistu teroristu grupējumi.⁵⁹

Pārskata periodā Latvijā nav reģistrēti pārkāpumi ziedojumu vākšanā un izlietošanā, taču pastāv risks, ka ziedojumu vākšana, t.sk. tiešsaistē, tuvākajā nākotnē var kļūt nozīmīgāka un organizētāka. Starptautiskajā praksē identificētās pazīmes, kas liecina par iespējamu TF saistībā ar ziedojumu vākšanu, norāda galvenokārt uz neskaidriem ziedojuma mērķiem vai neskaidru savākto ziedojumu gala saņēmēju.

Nevalstiskās organizācijas

FATF 8.rekomendācija "Bezpeļņas organizācija" paredz valstīm pienākumu pārskatīt to tiesību aktu un regulējumu atbilstību attiecībā uz struktūrvienībām, kas var tikt ļaunprātīgi izmantotas TF nolūkos. Bezpeļņas organizācijas ir īpaši neaizsargātas, un valstu pienākums ir garantēt, ka tās nevar izmantot ļaunprātīgos nolūkos, proti, ir jāgarantē, ka:

- tās neizmanto teroristu organizācijas, kas uzdodas par likumīgām struktūrvienībām;
- likumīgās struktūrvienības neizmanto kā līdzekli TF, tostarp nolūkā izvairīties no aktīvu iesaldēšanas pasākumiem;
- tās neizmanto, lai slēptu vai maskētu likumīgiem mērķiem paredzētu līdzekļu slepenu novirzīšanu teroristu organizācijām.

"Biedrību un nodibinājumu likums" nosaka, ka biedrībai un nodibinājumam savā darbībā ir aizliegts sludināt vardarbību vai terorismu, propagandēt karu, slavēt vai aicināt izdarīt noziedzīgus nodarījumus. Biedrībai un nodibinājumam ir aizliegts apbruņot savus biedrus vai citas personas, organizēt tiem militāras mācības un veidot militarizētas vienības.⁶⁰

Šobrīd Latvijā NVO sektoru veido biedrības un nodibinājumi, politiskās partijas, reliģiskās organizācijas un arodbiedrības. NVO nav NILLTPFN likuma subjekti, tomēr VID veic NVO uzraudzību un kontroli attiecībā uz nodokļu politiku, un kompetences ietvaros vērtē finanšu plūsmu, t.sk. vērtējot iespējamos NILL un TF riskus, kas skar šo sektoru. Stingrāka finanšu kontrole un uzraudzība tiek veikta NVO, kas saņēmušas SLO statusu. Pārējām NVO ir deleģētas plašas tiesības pārraudzīt savu darbību pašām.

NVO uzraudzība NILL un TF jomā nevar tikt uzskatīta par pietiekamu. VID veic NVO uzraudzību un kontroli nodokļu režīma ieviešanas kontekstā un tikai pastarpināti saistībā ar NILL un TF riskiem. Tādā veidā NVO uzraudzības pienākums pastarpināti tiek nodots kredītiestādēm, kam savā darbībā jāīsteno princips "pazīsti savu klientu". Tomēr secināms, ka kredītiestāžu klienti – NVO reti iekļūst kredītiestāžu NILL un TF risku uzraugošā nodaļu redzeslokā.

Uz 2018.gada 12.decembri saskaņā ar Lursoft publiski pieejamiem datiem, Latvijā ir aktīvas 22 514 biedrības un 1 624 nodibinājumi. Kopā reģistrētas 28 310 aktīvas sabiedriskās organizācijas, to apvienības, biedrības un nodibinājumi.⁶¹ Lielākā daļa, 9 915, ir reģistrētas Rīgā.⁶² 2017.gadā SLO statuss piešķirts 221 NVO, bet 2018.gada pirmajā pusgadā – 67 NVO.

⁵⁸ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008. <https://likumi.lv/ta/id/178987> 45.panta 2.punkts

⁵⁹ VDD ziņojums 8.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁶⁰ Biedrību un nodibinājumu likums. Latvijas Vēstnesis, 161 (2926), 14.11.2003. <https://likumi.lv/ta/id/81050> 10. pants (1.viens punkts); 11. pants

⁶¹ Lursoft statistika: Sabiedrisko organizāciju, to apvienību, biedrību un nodibinājumu sadalījums pa veidiem uz 2018.gada 12.decembri https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=66

⁶² Lursoft statistika: Sabiedrisko organizāciju, to apvienību, biedrību un nodibinājumu sadalījums pa Latvijas novadiem/pilsētām uz 2018.gada 12.decembri https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=50

Saskaņā ar FATF sniegto definīciju, NVO sarakstā, kas pakļautas augstam NILL un TF riskam, iekļautas reliģiskās organizācijas, labdarības organizācijas, organizācijas, kas nodarbojas ar sociālo palīdzību, izmitināšanas jautājumiem, veselības aprūpi, izglītību. Pārskata periodā Latvijā vērojams šādu organizāciju pieaugums, vienīgi reliģisko organizāciju skaits samazinājies par 143 (skatīt pielikumā Attēls Nr.4).

VDD veic TF risku novērtējumu attiecībā uz Latvijā reģistrētajām NVO. Pēc 2018.gadā veiktā novērtējuma, TF pazīmes nevienā no tām netika konstatētas, kā arī netika konstatēta izvērtēto NVO saistība ar kādu no teroristu organizācijām. Neviena no izvērtētajām NVO arī iepriekš nav nonākusi VDD redzeslokā saistībā ar TF.

Biedrībām, nodibinājumiem vai arodbiedrībām ir jāiesniedz ziedojumu un dāvinājumu gada pārskati, bet kamēr pastāv iespēja brīvi saņemt anonīmus ziedojumus, kuru avoti (līdzekļu izcelsme un personas, kas veic ziedojumus) netiek uzskaitīti, ir grūtības ar vispārēju un mērķziedojumu izlietošanas kontroli un vispārīgu biedrību finansējuma pārskatāmību un tiesiskuma kontroli.⁶³ Ziedojumu un dāvinājumu gada pārskatos tiek sniegta informācija par izlietotajām summām, nesniedzot detalizētu izlietojuma mērķi. NVO, kam piešķirts SLO statuss, finanšu izlietojums tiek rūpīgi uzraudzīts un gadījumos, kad ziedojumu izlietojums neatbilst mērķim, piešķirtais SLO statuss tiek zaudēts.

Pārskata periodā finanšu iestādes⁶⁴ veica detalizētu NVO ienākošo un izejošo darījumu analīzi, kā rezultātā tika noteikts, ka no veikto darījumu skaita NVO sektorā 98% ir iekšzemes darījumu, starp organizācijām Latvijā un tikai 2% ir starptautiskie darījumi, kur galvenokārt darījumi notiek ar ES valstīm. Ienākošo darījumu kopsumma ir tikai nedaudz lielāka par izejošo (starpība ir 18 293 483 EUR jeb 0,8%). Tomēr, analizējot veikto darījumu summas, 63% finanšu līdzekļu tiek apgrozīti iekšzemes darījumos un 37% ir ārvalstu veiktie darījumi (skatīt pielikumā Tabulas Nr.14, Nr.15 un Nr.16), kas norāda uz to, ka viena darījuma apjoms ar ārvalstīm ir lielāks, nekā iekšzemes darījumos.

Kā minēts iepriekš, galvenokārt darījumi NVO sektorā notiek ar ES valstīm. Sadalījumā pēc 10 lielākajiem darījumu apjomiem, darījumi galvenokārt tiek veikti ar kaimiņvalstīm, kā Lietuva un Igaunija, kā arī Krievija un Baltkrievija, no kurām galvenokārt vērojami ienākošie maksājumi (skatīt pielikumā tabulas Nr.15 un Nr.16). Gan izejošie, gan ienākošie darījumi nenotiek ar tādām riska valstīm, kā Ziemeļkoreja, Irāna, Irāka vai Sīrija, taču ir arī reģistrēti darījumi ar to kaimiņvalstīm vai citām riska valstīm vai reģioniem (skatīt pielikumā Tabula Nr.17), tomēr, ņemot vērā Latvijas finanšu sektora lielumu, identificētie gadījumi veido nelielu apjomu. Būtiski norādīt, ka darījumi uz augsta riska valstīm nav regulāri, tāpēc šādus gadījumus ir iespējams pienācīgi izmeklēt un mazināt ar tiem saistītos riskus.

VDD turpinās veikt TF risku novērtējumu attiecībā uz Latvijā reģistrētajām NVO. Paralēli tiks izstrādāta, attīstīta un piemērota metodoloģija, pēc kuras NVO TF risku novērtējumu varētu veikt padziļināti un pēc vienotiem kritērijiem. Ņemot vērā NVO skaitu, šādi kritēriji ir nepieciešami, lai sadalītu šīs organizācijas riska grupās. Izvērtējumā tiks izmantota ne tikai VDD rīcībā esošā informācija, bet arī citu iestāžu informācija, piemēram, VID rīcībā esošā informācija. Papildus tam tiks pievērsta uzmanība arī ārvalstīs reģistrēto NVO iespējamai darbībai Latvijā un tiks veikts ar tām saistīto TF risku izvērtējums.⁶⁵

PROLIFERĀCIJA UN TĀS FINANSĒŠANA

Viens no Latvijas ārpolitikas un drošības politikas būtiskiem elementiem ir atbildīga rīcība bruņojuma kontroles un konvencionālo un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas jomās. Īpaši svarīgi ir nepieļaut masu iznīcināšanas ieroču izplatību laikā, kad starptautiskajai sabiedrībai ir aktuāli terorisma draudi. Latvija pilda uzņemtas saistības piedaloties nozīmīgākajos starptautiskajos konvencionālā bruņojuma kontroles un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas līgumos un starptautiskajos eksporta kontroles režīmos. Latvijā ir ieviesta visaptveroša, ES normām atbilstoša, eksporta kontroles politika.⁶⁶

Atbilstoši FATF 7.rekomendācijai valstīm jāīsteno mērķētas finanšu sankcijas, ievērojot ANO Drošības padomes rezolūcijas proliferācijas un PF apkarošanas jomā. FATF 7.rekomendācija šobrīd attiecināma uz divām valstīm –

⁶³ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums "Par MK 2014.gada 15.jūlija sēdes protokollēmuma (prot. Nr. 39 49. §) "Informatīvais ziņojums "Par priekšlikumiem grozījumiem normatīvajā regulējumā, lai ierobežotu anonīmu ziedojumu saņemšanu biedrībām, kuras ietekmē politikas procesus" 2.punktā dotā uzdevuma izpildi" <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40356956> un Ministru kabineta 2006. gada 3. oktobra noteikumi Nr. 808 "Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem". Latvijas Vēstnesis, 160 (3528), 06.10.2006. <https://likumi.lv/ta/id/145113> 52.viens pants

⁶⁴ Datus iesniedza 16 kredītiestādes un 2 banku filiāles; 2 banku filiāles nesniedza datus, jo nav NVO klientu; no 1 bankas filiāles netika saņemti dati.

⁶⁵ VDD novērtējums par NVO (vēstule no 12.10.2018. Nr. 21/3756; VDD iekšējais dokuments)

⁶⁶ Ārlietu ministrija: Bruņojuma kontrole un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/brunojuma-kontrolle>

Ziemeļkoreju un Irānu, taču tas nenozīmē, ka piesardzības pasākumi un ierobežojumi neattiecas uz citām augsta riska valstīm. Finanšu iestādēm un uzņēmumiem, kas izvēlējušies sadarboties vai apkalpot klientus, kas veic darījumus ar Ziemeļkoreju vai Irānu, vai citām terorisma riska valstīm, jāveic piesardzības pasākumi un papildus pārbaudes veicot darījumus. Šāda veida darījumu veikšanā jāapzinās augstie riski un katrs gadījums jāizvērtē individuāli.

Proliferācijas finansēšanas gadījumus ir grūti identificēt, jo subjekti var būt gan atsevišķas fiziskās personas, gan valsts. Īpaši svarīgi ir veikt pārbaudi starptautiskajos un Latvijas nacionālajos sankciju sarakstos, kā arī identificēt klienta patieso labuma guvēji.

2018.gada laikā uzlabots juridiskais ietvars PF mazināšanai, nodrošināti pienācīgi resursi mērķētu finanšu sankciju ieviešanas uzraudzībai, uzlikts par pienākumu subjektiem nodrošināt iekšējās kontroles sistēmu izveidi, paplašināts SNP kontroles komitejas sastāvs, attīstīta starptautiskā sadarbība PF apkarošanā.⁶⁷

DRAUDI

Ģeogrāfiskais izvietojums

Latvija ir piemērota vieta tranzīta un loģistikas organizēšanai starp ES, Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) valstīm un Āzijas tirgiem. Latvijas robeža ar Baltkrieviju un Krieviju ir arī ES ārējā robeža. Latvija aktīvi strādā pie loģistikas un transporta pakalpojumu pilnveidošanas un tirdzniecības maršrutu nostiprināšanas starp Eiropu un Āzijas valstīm, t.sk. sadarbībā ar Ķīnu Joslas un ceļa iniciatīvas un 16+1⁶⁸ formāta ietvaros. Potenciāli interesanta ir arī Ziemeļu-Dienvidu koridora iespēja, savienojot Baltijas jūras reģionu ar Indiju.

Pastāv iespējamība, ka izmantojot Latvijas transporta infrastruktūru un izdevīgo ģeogrāfisko novietojumu, tranzītā caur Latviju varētu tikt transportētas SNP uz valstīm, pret ko noteiktas sankcijas un augsta terorisma riska valstīm ar mērķi nodot SNP teroristiskajiem grupējumiem.⁶⁹

PF gadījumā, pastāv iespējamība, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota aizdomīgu pārskaitījumu veikšanai kā posms sarežģītu darījumu ķēdēm, lai norēķinātos par SNP un to transportēšanu, gadījumos, kad SNP tiek transportētas caur citām valstīm, bet finanšu līdzekļi tiek pārskaitīti caur Latvijā reģistrētām bankām vai maksājuma iestādēm.

Stratēģiskas nozīmes preču kontroles loma proliferācijas ierobežošanā

Nozīmīga loma terorisma draudu mazināšanā un masu iznīcināšanas ieroču aprites ierobežošanā ir stratēģiskas nozīmes preču aprites kontrolei. Atsevišķa SNP nonākšana teroristu rokās var radīt nozīmīgus draudus Eiropas un citu pasaules valstu drošībai.

Stratēģiskas nozīmes preces ir militārās preces, tajā skaitā ieroči un sprāgstvielas, un divējāda (civila un militāra) lietojuma preces, piemēram, iekārtas, materiāli, ķīmiskas vielas, programmatūras, tehnoloģijas un pakalpojumi. Divējāda lietojuma preču tirdzniecība tiek kontrolēta, jo tās potenciāli var tikt izmantotas nekontrolētai militāro tehnoloģiju vai ieroču izgatavošanai.⁷⁰

SNP aprites kontrolē viens no darbības virzieniem ir informācijas iegūšanas analīze, lai novērstu MII un to sastāvdaļu izplatīšanu. Viens no galvenajiem šīs aprites kontroles mērķiem ir novērst SNP, kā arī sensitīvo preču (kas nav SNP, bet tiek kontrolētas, ņemot vērā atsevišķus riskus, piemēram, konkrētu saņēmējvalsti) nonākšanu valstīs, pret kurām noteiktas sankcijas, terorisma riska valstīm vai teroristisko grupējumu rīcībā. VDD veic informācijas iegūvi par SNP aprites subjektiem un ar SNP apriti saistītajiem uzņēmumiem, kā arī veic minētās informācijas analīzi.⁷¹

Stratēģiskas nozīmes preču aprites normatīvo aktu izstrādi un preču kontroli īsteno Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komiteja, kur koleģiāli Ārlietu ministrijas valsts sekretāra vadībā darbojas Latvijas valsts iestādes: Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, Veselības ministrija, Aizsardzības ministrija, Valsts vides dienests, Valsts policija, Valsts Drošības dienests, Satversmes aizsardzības birojs, Valsts ieņēmumu dienests, Radiācijas drošības dienests. Lai uzlabotu savstarpēju informācijas apriti valsts līmenī un veicinātu izpratni par proliferācijas riskiem, ar 2018. gadu SNP kontroles komitejas darbā piedalās arī pārstāvji no FID un FKTK.⁷²

SNP aprites kontroli Latvijā nosaka "Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums" un MK 2010.gada 20.jūlija noteikumi Nr. 657 "Kārtība, kādā izsniedz vai atsaka izsniegt stratēģiskas nozīmes preču licences un citus ar stratēģiskas nozīmes preču apriti saistītos dokumentus.", kuros ir noteikts, ka katram SNP importa, eksporta vai

⁶⁷ Ministru kabineta 2018. gada 11. oktobra rīkojums Nr. 512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim". Latvijas Vēstnesis, 203 (6289), 15.10.2018. <https://likumi.lv/ta/id/302218>

⁶⁸ Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu un Ķīnas sadarbības formāts

⁶⁹ VDD ziņojums 12.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁷⁰ Ārlietu ministrija: Stratēģiskas nozīmes preču kontrole <https://www.mfa.gov.lv/tautiesiem-arzemes/aktualitates-tautiesiem/20440-strategiskas-nozimes-pecu-kontrolle?lang=lv-LV>

⁷¹ VDD ziņojums 9.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁷² Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr. 866 "Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejas nolikums". Latvijas Vēstnesis, 126 (4112), 11.08.2009. <https://likumi.lv/ta/id/195928>

tranzīta darījumam ir nepieciešama licence, kuras saņemšanai pieteikums jāiesniedz Ārlietu ministrijā.⁷³ Par SNP precēm tiek uzskatītas preces, kuras ir ietvertas iepriekš minētā likuma kontrolējamo preču sarakstos. Kontrolējamo preču saraksti tiek izstrādāti starptautiskajos eksporta kontroles režīmos - Kodolmateriālu piegādātāju grupā (*Nuclear Suppliers Group*), Vasenāras vienošanās (*Wassenaar Arrangement*), Austrālijas grupa (*Australia group*), Raķešu tehnoloģiju kontroles režīms (*Missile Technology Control Regime*), kuri tiek transponēti Padomes Regulā Nr. 428/2009 (2009. gada 5. maijs), ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei un ES Kopējā militāro preču sarakstā un ir tieši saistoši Latvijai. MK 2007. gada 25. septembra noteikumos Nr. 645 "Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu" ir noteiktas stratēģiskas nozīmes preces, kuru kontrole ir noteikta nacionālā līmenī.

Latvijā ir paredzēta administratīvā atbildība par SNP importa, eksporta, pārvietošanas un tranzīta noteikumu pārkāpšanu, kā arī par šādām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas.⁷⁴

Kriminālatbildība ir paredzēta par preču un vielu, kā aprīti ir aizliegta vai speciāli reglamentēta, nelikumīgu pārvietošanu pāri Latvijas valsts robežai, tajā skaitā par SNP aprītes noteikumu pārkāpšanu.⁷⁵

Līdz šim Latvijā nav konstatēta SNP nodošana vai tirgošana teroristiskiem grupējumiem. 2017. gadā ir uzsākti divi kriminālprocesi par SNP aprītes noteikumu pārkāpšanu, kur Latvija tikusi iesaistīta kā tranzītvalsts, iespējams, nelegāla divējāda lietojuma preču pārvietošanai. Šobrīd tiek veikta izmeklēšana kriminālprocesu ietvaros. Gadījuma analīze Nr.4 sniedz detalizētāku informāciju par vienu no 2017. gadā uzsāktajiem kriminālprocešiem.

Gadījuma analīze Nr.4: Kriminālprocess par pārkāpumiem SNP pārvietošanā

Latvijas uzņēmums X veica pretlikumīgu SNP pārvietošanu, iegādājoties militāra rakstura preces no Krievijas un transportējot tās uz Vjetnamu. Lai apietu ES noteiktās sankcijas pret Krieviju (militāro preču importa aizliegums), uzņēmums X veica samaksu par precēm Lielbritānijā reģistrētam uzņēmumam Y, kas bija kā starpnieks Krievijas preču ražotājam. Uzņēmums X tieši izvairījās no SNP tranzīta licences saņemšanas, lai izvairītos no veikto darbību un preču pārbaudēm.

2017. gadā SNP kontroles komiteja ir izsniegusi 572 licences un 2018. gadā 601 licenci (skatīt pielikumā Tabula Nr.9). Divu gadu laikā ir izskatīti 26176 preču identifikācijas pieprasījumi, no kuriem 394 preces atzītas par licencējamām. Izvērtējot riskus gala saņēmēja valstī, starptautiskās saistības un ierobežojumus, reģionālo stabilitāti un drošību 2017. un 2018. gadā SNP kontroles komiteja ir atteikusi izsniegt licenci četros gadījumos. Jāatzīmē, ka atsevišķos gadījumos, preces nosūtītāji, uzzinot, ka preces eksportam vai tranzītam nepieciešama licence un ka tā var tikt atteikta dēļ iepriekš minētiem apsvērumiem, izvēlas nesniegt pieteikumu licences noformēšanai un precī nepārvieto.

Pārskata periodā divējāda lietojuma preces tranzītā galvenokārt pārvietotas uz Krieviju un Baltkrieviju, eksportētas galvenokārt uz tādām valstīm, kā Krievija, Izraēla, Ukraina un Pakistāna (skatīt pielikumā Tabula Nr.6). Divējāda lietojuma preces, kas eksportētas vai pārvietotas tranzītā uz šīm valstīm ir detalizēti pārbaudītas SNP kontroles komitejā un izsniegtas atbilstošās licences. Ir bijuši gadījumi, kad izmantojot Latvijas tranzīta ceļus, nelegāli ir mēģināts transportēt divējāda lietojuma preces un zemāk tiek sniegta šo gadījumu analīze. Jāatzīmē, ka par zemāk minētajiem gadījumiem Nr.5, Nr.6 un Nr.7 šobrīd notiek izmeklēšana.

Gadījuma analīze Nr.5: SNP pārvietošana tranzītā caur Latviju Nr.1

Krievijas pilsonis X ar Latvijā reģistrētu uzņēmumu nodarbojās ar tehnoloģisku materiālu prettiesiskas proliferācijas organizēšanu no ASV uz Krieviju (ASV ražotas mikroshēmas tika nogādātas uz Krieviju iespējamai izmantošanai militārajā rūpniecībā). Mikroshēmas tika saņemtas no ASV ar kurjerpastu, pēc tam pašrocīgi izvestas uz Krieviju ar vilcienu. Tika arī nosūtīts pieteikums ASV attiecīgajām iestādēm, lai iegūtu atļauju liela apjoma mikroshēmu iegādei, kā gala lietotājs tika norādīts uzņēmums, kura ražoto produkciju iespējams izmantot militārām vajadzībām. Pēc pieteikuma noraidīšanas tika veikti atkārtoti mikroshēmu sūtījumi ar kurjerpastu, izmantojot viltotus rēķinus. Nauda tika pārskaitīta no X piederoša Krievijas uzņēmuma uz X Latvijas uzņēmumu un pēc tam ASV mikroshēmu ražotājam.

⁷³ Ārlietu ministrija: Stratēģiskas nozīmes preču kontrole <https://www.mfa.gov.lv/tautiesiem-arzemes/aktualitates-tautiesiem/20440-strategiskas-nozimes-precu-kontrola?lang=lv-LV>

⁷⁴ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 51, 20.12.1984. <https://likumi.lv/ta/id/89648-201-10-panta-4-un-5-daļa>

⁷⁵ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. <https://likumi.lv/ta/id/88966-190-1-pants-237-1-pants>

Gadījuma analīze Nr.6: SNP pārvietošana tranzītā caur Latviju Nr.2

Latvijā reģistrēti uzņēmumi A un B bija iesaistīti militārām vajadzībām izmantojamu eļļu piegādēs no Baltkrievijas un Krievijas uz Sīriju. Piegāde notika caur Latviju, izmantojot Rīgas ostas uzņēmumu infrastruktūru. Atsevišķos gadījumos minēto preču nosūtīšanai tika izmantotas Sīrijas kaimiņvalstu ostas (nesūtot preces no Rīgas uzreiz uz Sīriju), lai izvairītos no sankciju pārkāpšanas. Samaksu par precēm un to nosūtīšanu Latvijā reģistrētie uzņēmumi organizēja caur ārzonu uzņēmumiem.

Gadījuma analīze Nr.7: SNP pārvietošana tranzītā caur Latviju Nr.3

Latvijā reģistrēti uzņēmumi A un B bija iesaistīti kodolindustrijā izmantojamu materiālu tranzītā uz Sīriju no Baltkrievijas uz Latviju. Preces pavaddokumentos tika norādīti neatbilstoši preču kodi. Baltkrievijas uzņēmums X veica neveiksmīgu mēģinājumu caur Latviju nosūtīt silīcija šķiedru uz Sīriju (šķiedra dēļ tās parametriem uzskatāma par sensitīvu preci, kuru iespējams izmantot raķešu izstrādāšanā).

Gadījuma analīze Nr.8: SNP pārvietošana tranzītā caur Latviju Nr.4

SNP tika pārvietotas bez tranzīta licences maršrutā Ķīna – Latvija – Krievija. Latvijas uzņēmums A deklarēja preces tranzīta muitas procedūrā, izmantojot muitas iestādes izsniegto atļauju atzītajam saņēmējam/nosūtītājam, un neiesniedza SNP tranzīta licenci. SNP prece tika konfiscēta un Latvijas uzņēmums A administratīvi sodīts.

Gadījuma analīze Nr.9: SNP pārvietošana tranzītā caur Latviju Nr.5

Uz Latvijas – Krievijas robežas maršrutā Maskava – Kaļiņingrada kravas automašīnā, to noskenējot, tika konstatētas nedeklarētas preces, kas ir iekļautas ES Kopējā militāro preču sarakstā. Lai apietu ES noteiktās sankcijas pret Krieviju, militārā rakstura preces bija noslēptas deklarētajā saliktajā kravā.

Iepriekš minēto gadījumu analīze parāda, ka pastiprināta uzmanība jāpievērš tranzītam no un uz Krievijas. SNP komiteja visvairāk divējāda lietojuma preču importa un eksporta, kā arī tranzīta licences izsniedz tieši darījumos ar Krieviju. Tomēr, pastāv risks, ka apzināti vai zināšanu trūkuma dēļ par SNP licences nepieciešamību, arī turpmāk caur Latviju var tikt pārvietotas SNP vai divējāda lietojuma preces bez atbilstošām licencēm. Jāatzīmē, ka Latvija atrodas tranzīta ceļā starp Krieviju un tās teritoriju pie Baltijas jūras, kur Krievija pēdējo gadu laikā konsekventi pastiprina militāro potenciālu Kaļiņingradas apgabalā un notiek militārās mācības.

Latvijai nav SNP starptautiskās tirdzniecības ar Ziemeļkoreju. ĀM nav izsniegusi vai izskatījusi kādu licenci SNP tirdzniecībai ar Ziemeļkoreju, un nav bijusi interese no eksportētāju puses. 2017. gadā reģistrēts divējāda lietojuma preču eksports uz Irānu, bet 2018.gadā SNP tirdzniecība ar šo valsti vairs nav reģistrēta (skatīt pielikumā Tabula Nr.6).

Latvijas ārējā tirdzniecība ar Irānu un Ziemeļkoreju ir neliela, 2017. un 2018. gadā tā sastāda vien 0,02% (Irāna – 8 miljoni EUR; Ziemeļkoreja – 68 296 EUR) no kopējās ārējās preču tirdzniecības (skatīt pielikumā Tabula Nr.10). Uz Irānu tiek eksportēti galvenokārt kokmateriāli un kūdra, bet uz Ziemeļkoreju farmācijas produkti. Jāatzīmē, ka par šiem tirdzniecības gadījumiem valsts atbildīgās iestādes ir veikušas pārbaudes un pārkāpumi nav konstatēti.

Korejas Tautas Demokrātiskā Republika

Ziemeļkoreja ir veikusi vairākus ballistisko raķešu un kodolizmēģinājumus, tādējādi klaji pārkāpjot ANO Drošības padomes apstiprinātās rezolūcijas un apdraudot drošību ne tikai Āzijas reģionā, bet arī globāli. Ziemeļkorejai par tās kodolprogrammas īstenošanu piemērots visaptverošs sankciju režīms, t.sk. ieroču embargo, eksporta un importa ierobežojumi, ierobežojumi finanšu nozarē un finansiālam atbalstam, ierobežojumi transporta un investīciju nozarē, ceļošanas ierobežojumi, pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi un citi ierobežojumi.

Lai gan Ziemeļkoreja ģeogrāfiski atrodas tālu, Latvijas finanšu institūcijas ir tikušas izmantotas pret Ziemeļkoreju noteikto finanšu sankciju apiešanai ar fiktīvu uzņēmumu palīdzību, veicot sarežģītas darījumu ķēdes. ES prakse rāda, ka proliferācijas veikšanai bieži izmanto ES reģistrētus uzņēmumus, tostarp uzņēmumus-starpniekus, kā arī sūtījumu re-eksportu, kas būtiski apgrūtina proliferācijas konstatēšanu.⁷⁶

Latvija ir noteikusi nacionālās sankcijas – finanšu ierobežojumus – Ziemeļkorejas politiskā režīma un programmu, kas saistītas ar kodolieročiem, citiem masu iznīcināšanas ieročiem vai ballistiskajām raķetēm, atbalstam.⁷⁷

⁷⁶ VDD ziņojums 10.lpp (VDD iekšējais dokuments)

⁷⁷ Ārlietu ministrija: Par ES sankciju pret Korejas Tautas Demokrātisko Republiku piemērošanu Latvijā <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/par-eiropas-savienibas-ierobezojosiem-pasakumiem/ktldr>

Sankciju likums paredz iespēju Latvijai noteikt nacionālās sankcijas. Saskaņā ar Sankciju likumu, MK 2017.gada 25.jūlijā pieņēma noteikumus Nr. 419 "Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu". Pamatojoties uz minētajiem MK noteikumiem tika izdoti divi MK rīkojumi, ar ko 2017. un 2018.gadā pret trim personām (divas fiziskas un viena juridiska persona) noteiktas nacionālās sankcijas par PF mēģinājumiem, izmantojot Latvijas finanšu sistēmu.

Gadījuma analīze Nr.10: Latvija ievieš sankcijas pret Ziemeļkorejas pilsoni un juridisko personu

Latvija piemērojusi finanšu ierobežojumus pret Ziemeļkorejas pilsoni *Ri Song-Hyok*, zināms arī kā *LI, Cheng He*, kurš atbilstoši Latvijas kompetento iestāžu rīcībā esošajai informācijai, ar savām darbībām ir veicinājis Ziemeļkorejas īstenoto kodolprogrammu un atbalsta Ziemeļkorejas politisko režīmu. Izmantojot kompāniju *Ruskor International Company Ltd.*, *Ri Song-Hyok* sniedzis finanšu un materiālu palīdzību, lai sekmētu Ziemeļkorejas politiskā režīma stiprināšanu, kā arī tādu programmu attīstību, kas saistītas ar masu iznīcināšanas ieročiem, tajā skaitā ar kodolieročiem un ballistikajām raķetēm.⁷⁸

Gadījuma analīze Nr.10 sniedz detalizētāku informāciju par fizisko un juridisko personu, kuras tika iekļautas nacionālajā sankciju sarakstā. Saskaņā ar Sankciju likuma 5.pantu, šīm personām tiek liegts piekļūt finanšu līdzekļiem un finanšu instrumentiem, saņemot starptautiskajās vai nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu pakalpojumus, kā arī NILLTPFN likuma subjektiem ir pienākums iesaldēt visus finanšu līdzekļus un finanšu instrumentus, kas ir sankciju subjekta īpašumā, valdījumā vai kontrolē.

2018.gadā viena no Latvijas bankām pieņēma lēmumu par pašlikvidāciju, pēc tam, kad ASV Valsts kases departaments (FinCEN jeb Finanšu noziegumu apkarošanas institūcija) publicēja paziņojumu par bankas iespējamu iesaisti NILL shēmās, tādējādi saskaroties ar reputācijas problēmām. FinCen norādīja arī uz personām, kuras saistītas ar ASV un ANO sankciju sarakstos iekļautajām personām, no kurām dažas ir bijušas iesaistītas ballistisko raķešu iepirkšanā vai eksportā uz Ziemeļkoreju.⁷⁹ Gan minētie Ziemeļkorejas gadījumi, gan citi gadījumi, kas saistīti ar citiem sankciju režīmiem, norāda uz sankciju risku, kas piemīt augsta riska ārvalstu klientu apkalpošanai.

FKTK ir sodījis vairākas bankas par klientu, kas apgājuši pret Ziemeļkoreju noteiktās starptautiskās sankcijas, apkalpošanu (skatīt pielikumā Tabula Nr.11). 2017.gadā piemēroti sodi ir par laika posmā no 2009.gada līdz 2016.gadam veiktajiem pārskaitījumiem un jāatzīmē, ka par šiem darījumiem bankas nav ziņojušas FIDm par aizdomīgu darījumu pazīmēm. Pēc konstatētajiem pārkāpumiem bankās, FID izstrādāja un nosūtīja vadlīnijas visām kredītiestādēm un maksājuma iestādēm, par pazīmēm, kas norāda uz iespējamu sankciju apiešanas gadījumu.

Finanšu sektora dalībnieki līdz šim izmantoja automatizētas sistēmas, lai nodrošinātu sankciju sarakstu pārbaudi par bankas klientiem un to sadarbības partneriem, taču, ņemot vērā, ka personu pārbaude pret sankciju sarakstiem ir nepietiekama, lai nodrošinātos pret sankciju apiešanu, FKTK ir sniegusi gan skaidrojošo informāciju, gan izdevusi saistošus noteikumus sankciju riska samazināšanai. Vienlaikus, lai samazinātu sankciju risku ir būtiski nodrošināt, ka kredītiestādes, kas ir vēsturiski orientējušās uz augsta riska ārvalstu klientu apkalpošanu, maina savus biznesa modeļus pēc būtības, nesniedzot pakalpojumus augsta riska klientiem, kā rezultātā Latvijas finanšu sistēma ir pakļauta augstam sankciju riskam.

Irāna

ES ir spēkā divi sankciju režīmi pret Irānu. Viens saistīts ar kodolieroču attīstīšanas draudiem, otrs – ar cilvēktiesību pārkāpumiem. Irānas sankcijas aptver dažādas jomas: līdzekļu iesaldēšanu, ieroču embargo, kā arī dažādus ierobežojumus eksporta un importa jomā, finanšu un transporta nozarē, ceļošanai, pakalpojumu sniegšanai, finansiālam atbalstam, specializētas apmācības sniegšanai.

Kopš 2006.gada ANO Drošības padome ir pieņēmusi vairākas rezolūcijas, ar ko Irānai tiek pieprasīts izbeigt urāna bagātināšanu kodolieroču ražošanas nolūkos. Šīs rezolūcijas pakāpeniski tika papildinātas ar ierobežojošiem pasākumiem, lai pārliecinātu Irānu ievērot starptautiski izvirzītās prasības. Norādāms, ka ES īsteno ANO noteiktās sankcijas, pieņemot ES tiesību aktus.

2015.gada 14.jūlijā ASV, Apvienotā Karaliste, Francija, Irāna, Krievija, Ķīna, Vācija, piedaloties Eiropas Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikā, panāca vienošanos par Kopīgu visaptverošu rīcības plānu, lai garantētu Irānas kodolprogrammas miermīlīgo raksturu un nodrošinātu ANO Drošības padomes, ES un ASV piemēroto sankciju atcelšanu saistībā ar Irānas kodolprogrammu. 2018.gada 8.maijā ASV prezidents Donalds

⁷⁸ Ārlietu ministrija: Latvija ievieš sankcijas pret Ziemeļkorejas pilsoni un juridisko personu <https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/59637-latvija-sankcione-ziemelkorejas-pilsoni-un-juridisko-personu>

⁷⁹ Financial Crimes Enforcement Network Treasury: Notice of proposed rulemaking (31 CFR Part 1010) 6986.-6994.lpp https://www.fincen.gov/sites/default/files/federal_register_notices/2018-02-16/2018-03214.pdf

Tramps (*Donald Trump*) pieņēma lēmumu izstāties no Kopīgā visaptverošā rīcības plāna un atjaunot sankcijas pret Irānu.

IEVAINOJAMĪBA UN RISKI

Valsts spēja cīnīties pret proliferācijas finansēšanu

PF no TF atšķiras ar to, ka pamatā tiek izmantoti tikai formālie finansēšanas sistēmas avoti (banku sistēma, nevis *Western Union*, *Hawala*, u.c.). Tādēļ ir svarīgi nodrošināt atbilstošu klientu izpēti veikšanu gan teorijā, gan praksē. Latvijā šī tēma ir īpaši aktuāla, ņemot vērā iepriekšminētos gadījumus ar Latvijas banku agresīvo risku politiku kombinācijā ar nepilnībām klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā rezultātā FKTK piemēroja sodus vairākām bankām (skatīt pielikumā Tabula Nr.11).⁸⁰

Latvijā 2018.gada decembrī darbojās 15 bankas un 5 ārvalstu banku filiāles. Lai novērstu iespēju Latvijas finanšu sistēmu izmantot NILL, sankciju apiešanai, TF vai PF, 2018.gadā tika veikti grozījumi NILLTPFN likumā, kas nosaka, ka kredītiestādēm, maksājumu iestādēm, elektroniskās naudas iestādēm, ieguldījumu brokeru sabiedrībām un — attiecībā uz klientu individuālo portfeli pārvaldīšanu un atvērto ieguldījumu fondu apliecību izplatīšanu — arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām turpmāk ir aizliegts sadarboties ar čaulas kompānijām, kas atbilst vismaz divām NILLTPFN likumā noteiktajām pazīmēm⁸¹ par čaulas veidojumu, un apkalpot to kontus,⁸² tādējādi mazinot mērķētu finanšu sankciju apiešanas risku.

Pamatojoties uz iepriekšminētajiem NILLTPFN likuma grozījumiem, divu mēnešu laikā tika atteikta sadarbība ar vairāk nekā 9000 visa veida čaulas veidojumiem⁸³ un vērojams straujš čaulu veidojumu noguldījumu kritums, un ar 2018.gada 31.jūliju banku sektorā vairs nav čaulas veidojumu, kas atbilst vismaz divām NILLTPFN likumā norādītajām pazīmēm (skatīt pielikumā Attēls Nr.2).

Kopumā pārskata periodā, Latvijas banku sektorā vērojams būtisks čaulas veidojumu (kas atbilst tikai vienai NILLTPFN likumā norādītajai pazīmei) skaita un noguldījumu kritums (skatīt pielikumā Attēls Nr.3), tomēr palikušie čaulas veidojumi joprojām rada augstu NILL, TF un PF risku gan šo klientu kontos esošo finanšu līdzekļu apjomu dēļ, gan ievērojamā apgrozījuma dēļ, kā arī riskam, ka pēc čaulas kompānijas slēgšanas, uzreiz var tikt reģistrēta jauna kapitālsabiedrība realizējot tos pašus līdzekļus. Joprojām uzraudzības ietvaros tam nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību.

Nepilna gada laikā teju par pusi samazināts ārvalstu klientu (nerezidentu) noguldījumu īpatsvars kopējos noguldījumos, 2018.gada septembrī – 20,5% (2017 - 39,7%).⁸⁴ Latvijā šobrīd dominē iekšzemes (80%) un ES rezidentu (10%) noguldījumi (skatīt pielikumā Attēls Nr.1).⁸⁵ Lai gan vērojams ārvalstu klientu noguldījumu kritums un to apjoms ir šķietami neliels, joprojām pastiprināta uzmanība jāpievērš kredītiestādēm, kas koncentrējušās uz ārvalstu klientu apkalpošanu.

2018.gadā ir izdevies strauji samazināt čaulas veidojumu skaitu Latvijā, tomēr Latvijas kapitālsabiedrībai atverot kontu ārvalstīs un neregistrējot to VID, var rasties precedenti, kuros Latvijas kapitālsabiedrības tiek izmantotas kā čaulas veidojumi fiktīvu darījumu veikšanai, tajā skaitā, tos var izmantot dažāda veida TF aktivitātēs vai PF.

Tieslietu ministrija un Uzņēmumu reģistrs šobrīd mērķtiecīgi strādā pie kapitālsabiedrību patiesā labuma guvēja noskaidrošanas. Patiesos labuma guvējus ir atklājušas 96% SIA, tomēr 4% to vēl nav izdarījušas un tieši šīs kapitālsabiedrības vērtējamas kā augsta riska, jo to dalībnieki ir ārvalstu juridiskās personas. Pastāv pamats uzskatīt, ka Latvijas kapitālsabiedrības, kas pieder citu valstu pilsoņiem, bet slēpjot patiesā labuma guvēju, varētu būt iesaistītas dažāda veida NILL, TF vai PF aktivitātēs. Kapitālsabiedrībām, kas ietilpst šajos 4%, Uzņēmumu reģistrs sūtīs oficiālu pieprasījumu atklāt patiesā labuma guvēju, gadījumā, ja tas netiks pildīts, attiecīgās SIA līdz 2019.gada augustam tiks izslēgtas no komercreģistra vai prasības pieteikumus par to izslēgšanu tiks iesniegti tiesā.

Lai mazinātu proliferācijas iespējamību, VDD turpina darbu pie 2015.gadā izveidotā nacionālā kontaktpunkta attīstīšanas ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem ar sprāgstvielu prekursoriem, to zādzībām un pazušanas gadījumiem (saņemtie ziņojumi: 2017.gadā – 0; 2018.gadā – 1). Latvijas lielākajiem komersantiem, kas ikdienā iesaistīti sprāgstvielu prekursoru apritē, tika nodrošināta informācija par to, kā atpazīt aizdomīgus darījumus un rīkoties, konstatējot sprāgstvielu prekursoru zādzību vai pazuššanu.⁸⁶ Papildus lielākajiem sprāgstvielu prekursoru importētājiem, tirgotājiem un ražotājiem, kā arī attiecīgajām valsts institūcijām tiek organizēti informatīvie

⁸⁰ Ziņu portāls "Tvnet" 2017.gada 27.jūnija raksts: Trīs Latvijas bankas iesaistītas Ziemeļkorejas noteikto sankciju "apiešanā" <https://www.tvnet.lv/4568604/tris-latvijas-bankas-iesaistitas-ziemelkorejai-noteikto-sankciju-apiesana>

⁸¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008. <https://likumi.lv/ta/id/178987-1.pants-15.1.punkts>

⁸² Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 116 (3900), 30.07.2008. <https://likumi.lv/ta/id/178987-21.1.pants>

⁸³ FKTK: Latvijas banku sektors ir atbrīvojies no nevēlamiem čaulas veidojumiem <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-1/2018/7156-fktk-latvijas-banku-sektors-ir-atbrivojies-no-nevelamiem-caulas-veidojumiem-2.html>

⁸⁴ FKTK: Infografika: Latvijas banku sektora transformācija, 30.09.2018. <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-1/infografikas/7328-infografika-latvijas-banku-sektora-transformacija-30-09-2018.html>

⁸⁵ FKTK: Infografika: Latvijas banku sektora transformācija, 30.09.2018. <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-1/infografikas/7328-infografika-latvijas-banku-sektora-transformacija-30-09-2018.html>

⁸⁶ Drošības policija (VDD): 2017.gada publiskais pārskats 34.lpp

semināri par aktualitātēm sprāgstvielu prekursoru aprītē iesaistīto uzņēmumu pārstāvjiem. 2017.gadā tika izstrādāts informatīvs buklets "Sprāgstvielu prekursori. Ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem, pazušanas gadījumiem un zādzībām". Šis buklets tika izplatīts saistītajiem uzņēmumiem Latvijā.

Mērķētas finanšu sankcijas proliferācijas finansēšanas apkarošanai

Pārskata periodā uzsākti 2 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 84.panta "Starptautisko organizāciju un Latvijas noteikto sankciju pārkāpšanu" un FID pēc attiecīgā Krimināllikuma panta iesaldēti gandrīz 7 milj. EUR (skatīt pielikumā Tabulas Nr.3 un Nr.4). Kriminālprocesi vēl ir izmeklēšanas procesā.

Krimināllikuma 84.pants paredz kriminālatbildību par normatīvo aktu⁸⁷ sankciju jomā tīšu pārkāpšanu, nevis par starptautisko un Latvijas nacionālo sankciju pārkāpšanu, apiešanu vai mēģinājumiem izvairīties no sankciju izpildes. Pamatojoties uz Ziņojumā iepriekšminētajiem pārkāpumiem bankās saistībā ar Ziemeļkorejas režimam noteikto sankciju apiešanu, ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem, kas iesniegti FID, Latvijas finanšu sistēmas iespējamu izmantošanu sarežģītu darījumu ķēdēs, galvenokārt risku rada mērķētu finanšu sankciju apiešana, mazāk – pārkāpšana.

Konstatēt sankciju apiešanas gadījumus ir sarežģītāk nekā tiešus pārkāpumus, jo sankciju apiešanā būs iesaistītas personas, kuras nav sankciju sarakstos. Sankciju likums⁸⁸ paredz, ka Latvijai saistošās sankcijas ir jāievēro visām fiziskajām un juridiskām personām. Sankciju likuma prasību izpilde neaprobežojas tikai ar personu pārbaudi sankciju sarakstos, bet tā ietver arī darījuma izpēti – izvērtējot darījuma mērķa valsti, veicot klienta izpēti, noskaidrojot preču izcelsmi un galalietotāju, importētāju, kā arī eksportētāju. Neviena persona nedrīkst veikt darbības, kas pieļautu vai veicinātu sankciju režīma apiešanu vai izvairīšanos no sankciju izpildes, piemēram, padarot pieejamus finanšu līdzekļus personai, pret kuru Latvijā ir spēkā esošas sankcijas.

Finanšu un it īpaši privātā sektora informētība un prasmes PF sankciju ievērošanā ir jāuzlabo. Par nepietiekamām zināšanām vai prasmēm liecina salīdzinoši zemais ziņojumu skaits FID par aizdomīgiem darījumiem (skatīt pielikumā Tabula Nr.3) un FKTK piemērotie sodi bankām par nepilnībām klientu un darījumu uzraudzībā (skatīt pielikumā Tabula Nr.11)

Pamatojoties uz Moneyval 5.kārtas ziņojumu par Latviju, mērķētas finanšu sankcijas PF apkarošanai ir viens no galvenajiem rīcības virzieniem, kurā nepieciešams panākt progresu. Atbilstoši Pasākumu plānam, laika posmā līdz 2019.gada 31.decembrim Latvija ir izvirzījusi galvenās rīcības prioritātes, starp kurām ir mērķētu finanšu sankciju sistēmas pilnveidošana, veidojot sadarbības partneru vienotu izpratni par šo sistēmu un tās darbības nepieciešamību.

Aizdomīgi darījumi un ziņojumi

Latvijā nav vērojams augsts ziņojumu vai darījumu skaits par PF gadījumiem, kā arī nav uzsākts neviens kriminālprocess (skatīt pielikumā Tabula Nr.2 un Nr.4). Pārskata periodā uzsākti 2 kriminālprocesi par Ziemeļkorejai noteikto starptautisko sankciju apiešanu (skatīt pielikumā Tabula Nr.4) un iesaldēti līdzekļi gandrīz 7 milj. EUR apmērā (skatīt pielikumā Tabula Nr.3).

Pārskata periodā FID izdevis 9 rīkojumus par finanšu līdzekļu iesaldēšanu saistībā ar starptautisko organizāciju un Latvijas noteikto sankciju apiešanu, kur iesaistītie darījumu partneri izmantojuši Latvijas finanšu institūcijas naudas pārskaitījumiem. Līdz ar to Latvija izmantota kā tranzītvalsts finanšu darījumiem. Iesaldēto līdzekļu apjoms sasniedz 6% no kopējās FID iesaldēto līdzekļu summas 2018.gadā, kas ir lielākais līdz šim reģistrētais iesaldēto līdzekļu apjoms saistībā ar sankciju pārkāpšanu (2017.gadā 1,4% no kopējās FID iesaldēto līdzekļu summas). Jāatzīmē, ka par daļu no šiem rīkojumiem vēl notiek pārbaudes (skatīt pielikumā Tabula Nr.3).

Pārskata periodā VDD veikta izpēte 8 materiālos, kuros izteiktas aizdomas par mērķētu finanšu sankciju apiešanu. Vienā gadījumā tika pieņemts lēmums par kriminālprocesa uzsākšanu, kā ietvaros notiek iepriekšminēto 6 materiālu izskatīšana. Citā no materiāliem, tika pieņemts lēmums atteikt uzsākt kriminālprocesu. Materiālu apjoms un kriminālprocesa uzsākšana norāda uz tiesībaizsardzības iestāžu spēju pierādīt iespējamās sankciju apiešanas vai PF gadījumus un reaģēt, tādējādi mazinot risku. Ņemot vērā pēdējo gadu statistiku, Latvija ir atzinusi nepieciešamību veikt fundamentālus uzlabojumus sankciju tiesiskajā regulējumā, īpaši mērķētu finanšu sankciju efektīvā ieviešanā PF mazināšanai.⁸⁹

⁸⁷ Normatīvie akti, kuri regulē Apvienoto Nāciju organizācijas Drošības padomes, ES un citu starptautisko organizāciju noteikto sankciju darbību Latvijā vai kuri nosaka un regulē Latvijas nacionālo sankciju darbību.

⁸⁸ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Latvijas Vēstnesis, 31 (5603), 15.02.2016. <https://likumi.lv/ta/id/280278> 2.panta otrais punkts

⁸⁹ MK: "Moneyval" ziņojums apstiprina valdības izvēlēta kursa virzienu (23.08.2018.) <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/moneyval-zinojums-apstiprina-valdibas-izveleta-reformu-kursa-virzienu>

SAĪSINĀJUMI UN TERMINI

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
ĀM	Ārlietu ministrija
Ārvalstu partneru dienesti	Analoģiskas VDD vai FID iestādes Eiropas Savienības dalībvalstīs un ārpus ES
ES	Eiropas Savienība
EUR	Euro
FATF	Finanšu darījumu darba grupa (Financial Action Task Force)
FATF rekomendācijas	Finanšu darījumu darba grupas (Financial Action Task Force) 40 rekomendācijas – starptautiski atzīts pasaules standarts efektīvu NILLTFN pasākumu ieviešanai (2012.gada redakcija)
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
FID	Finanšu izlūkošanas dienests
Mērķētas finanšu sankcijas	Ietver finanšu līdzekļu vai mantas iesaldēšanu, nepieļauj to nonākšanu sankciju sarakstos iekļauto personu (fiziku vai juridisku) un organizāciju rīcībā, t.sk. individuālas sankcijas (teroristu saraksti)
MII	Masu iznīcināšanas ieroči
milj.	miljons
MK	Ministru kabinets
Moneyval	Eiropas Padomes NILL un TF novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komiteja
Moneyval 5.kārtas ziņojums par Latviju	Eiropas Padomes Moneyval komitejas savstarpējās novērtēšanas 5.kārtas ziņojums par Latviju, kurā novērtēti valstī īstenotie pasākumi NILL un TF novēršanā, pieņemts 2018. gada 23. augustā
Moneyval rekomendācijas	Moneyval 5.kārtas ziņojumā par Latviju iekļautās rekomendācijas
NATO	Ziemeļatlantijas līguma organizācijas
NILL	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija
NILLTPFN likums	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums
NILLTPFN likuma subjekti	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 3. pantā uzskaitītie subjekti
NVO	Nevalstiskā organizācija
Pasākuma plāns	Ministru kabineta 2018.gada 11.oktobra rīkojums Nr.512 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019.gada 31.decembrim"
Pārskata periods	2017.-2018. gads
PF	Proliferācijas finansēšana
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
Radikalizēšanās	Cilvēki pieņem neiecietīgus viedokļus, uzskatus un idejas, kas varētu izraisīt vardarbīgu ekstrēmismu
Sankciju likums	Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums
Sankciju apiešana	Jebkura darbība, kas vērsta uz noteikto sankciju neievērošanu vai netiešu pārkāpšanu
Sankciju pārkāpšana	Jebkura darbība, kas pārkāpj noteiktās sankcijas
Sankciju saraksts	Jebkuru personu vai organizāciju saraksts, ko publicē institūcija, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem sankciju jomā
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SLO	Sabiedriskā labuma organizācija
SNP	Stratēģiskas nozīmes preces
SNP kontroles komitejas	Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komiteja
TF	Terorisma finansēšana
t.sk.	to skaitā

Uzraudzības iestādes	NILLTPFN likuma 45. pantā uzskaitītās uzraudzības un kontroles institūcijas
VDD	Valsts drošības dienests
VID	Valsts ieņēmumu dienests
Ziemeļkoreja	Korejas Tautas Demokrātiskā Republika
Ziņojums	Nacionālais terorisma un proliferācijas finansēšanas risku ziņojums par 2017.-2018. gadu

PIELIKUMS NR.1

Tabula Nr.1 – Ziņoto terorisma finansēšanas aizdomīgu darījumu skaits, ko NILLTPFN likuma subjekti ir snieguši FID

	2014	2015	2016	2017	2018
Kopējais TF aizdomīgu darījumu skaits	0	4	19	15	70
Bankas	0	3	15	12	11
Apdrošinātāji	0	0	0	0	0
Darījumi ar vērtspapīriem	0	0	0	0	0
Investīciju firmas	0	0	0	0	0
Ārvalstu valūtas maiņas kapitālsabiedrības	0	0	0	0	0
E-valūtas pakalpojumu sniedzēji	0	0	0	0	0
Citas finanšu institūcijas	0	1	0	0	57
Azartspēļu un izložu pakalpojumu sniedzēji	0	0	0	0	0
Dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu pakalpojumu sniedzēji	0	0	0	0	0
Nekustamā īpašuma aģentūras	0	0	0	0	0
Auditori	0	0	0	0	0
Nodokļu konsultanti	0	0	0	0	0
Trasta un korporatīvo pakalpojumu sniedzēji	0	0	0	0	0
Juristi	0	0	0	0	0
Notāri	0	0	0	2	0
Grāmatveži	0	0	0	0	0
Citi	0	0	4	1	2
FID pārsūtīto materiālu skaits tiesībsargāšanas iestādēm	0	2	7	1	2

Avots: FID

Tabula Nr.2 – FID saņemto ziņojumu un aizdomīgo darījumu skaits no valsts subjektiem un ārvalstu dienestiem par TF un PF

		2014		2015		2016		2017		2018	
		Ziņojumi	Darījumi	Ziņojumi	Darījumi	Ziņojumi	Darījumi	Ziņojumi	Darījumi	Ziņojumi	Darījumi
TF	Ārvalstu dienesti	0	0	16	16	22	23	6	6	10	10
	Latvijas subjekti	0	0	4	4	16	19	11	15	20	70
PF	Ārvalstu dienesti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Latvijas subjekti	0	0	0	0	0	0	4	4	1	1

Avots: FID

Tabula Nr.3 – FID izdoto rīkojumu skaits par finanšu līdzekļu iesaldēšanu TF un PF gadījumos un to apjoms, un kopējais FID izdoto rīkojumu skaits par finanšu līdzekļu iesaldēšanu un to apjoms (EUR)

Gads		TF	PF	Sankciju apiešana*	FID kopējais
2014	Rīkojumu skaits	0	0	1	403
	Summa (EUR)	0	0	16 223.84	79 000 000.00
2015	Rīkojumu skaits	0	0	0	243
	Summa (EUR)	0	0	0	21 614 000.00
2016	Rīkojumu skaits	2	0	0	252
	Summa (EUR)	431.64	0	0	36 170 000.00
2017	Rīkojumu skaits	1	0	1	243
	Summa (EUR)	34 203.22	0	652 448.70	45 600 000.00
2018	Rīkojumu skaits	0	0	9	196
	Summa (EUR)	0	0	6 021 580.62	101 482 410.78

* 2014., 2017. un 2018. gada rīkojumi un iesaldēto līdzekļu iemesls – Krimināllikuma 84. pants, Starptautisko organizāciju un Latvijas noteikto sankciju apiešana.

Avots: FID

Tabula Nr.4 – Kriminālprocesi saistībā ar TF un PF gadījumiem

		2014	2015	2016	2017	2018
TF	Uzsākti KP	0	1	0	0	1*
	Nosūtīti uz prokuratūru	0	0	0	0	0
	Nodoti tiesai	0	0	0	0	0
PF	Uzsākti KP	0	0	0	0	0
	Nosūtīti uz prokuratūru	0	0	0	0	0
	Nodoti tiesai	0	0	0	0	0
Sankcijas (KP 84. p.)	Uzsākti KP	1	1	4	1	1
	Nosūtīti uz prokuratūru	0	0	1	0	2
	Nodoti tiesai	0	0	1	0	1

*vēlāk apsūdzības daļa par TF tika izbeigta noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ.

Avots: FID

Tabula Nr.5 – Saņemto un nosūtīto starptautisko pieprasījumu skaits (t.sk. spontānie ziņojumi) 2017.-2018. gadā, kas saistīti ar terorismu un/vai ar TF

	Saņemtie		Nosūtītie	
	2017	2018	2017	2018
FID*	6	10***	0	3
VDD**	5	7	0	0

*informatīvie ziņojumi, personu pārbaudes, aizdomīgi finanšu darījumi

**personu pārbaudes

***starp tiem 4 ziņojumi par aizdomīgiem TF darījumiem

Avots: FID, VDD

Tabula Nr.6 – Stratēģiskas nozīmes preču imports, eksports un tranzīts Latvijā 2017. un 2018. gadā

Gads	Valsts	Militārais imports (EUR)	Militārais eksports (EUR)	Militārais tranzīts (EUR)	Divējāda lietojuma preču imports (EUR)	Divējāda lietojuma preču eksports (EUR)	Divējāda lietojuma preču tranzīts (EUR)
2017	AAE*	0	0	0	0	203 128	251 070
	ASV	74 341 565	86 958 535	0	54 104	21 288	0
	Baltkrievija	7 800	0	0	1 123	11 900	0
	Brazīlija	78 604	0	0	0	0	0
	Dienvīdāfrika	0	200	0	0	15 400	0
	Ekvadora	0	0	0	35 000	0	0
	Gana	0	0	0	0	20 000	0
	Gruzija	0	0	0	144 810	173 839	0
	Honkonga	54	0	0	46 339	399 811	0
	Indija	0	0	0	0	328 900	0
	Indonēzija	0	0	0	0	349 670	0
	Irāna	0	0	0	0	29 490	0
	Izraēla	23 853	0	0	93 000	3 559 690	0
	Jamaika	0	0	0	0	974 706	0
	Kanāda	151 353	0	0	0	0	0
	Kambodža	0	0	0	100 000	0	0
	Kolumbija	0	0	0	0	207 301	0
	Dienvīdkoreja	186 000	0	0	0	45 884	56 155
	Krievija	0	0	0	97 200	22 661 439	3 207 539
	Ķīna	1 858	0	0	126 701	501 850	0
	Malaizija	75	0	0	0	0	0
	Norvēģija	62 365	0	0	0	0	0
	Pakistāna	0	0	0	0	2 225 199	36 900
	Peru	0	0	0	0	48 000	0
	Šrilanka	0	0	0	0	0	32 275
	Šveice	20 531	0	0	0	0	0
	Taivāna	7 035	0	0	0	0	0
	Taizeme	0	0	0	0	36 404	0
	Turcija	0	0	0	0	57 500	0
	Uganda	0	0	0	0	0	443 361
Ukraina	0	0	0	17 414 386	108 700	0	
Vjetnama	0	0	0	300	618 183	726 515	
<i>2017. gadā kopā</i>		<i>74 881 093</i>	<i>86 958 735</i>	<i>0</i>	<i>18 112 963</i>	<i>32 598 282</i>	<i>4 753 815</i>

Tabulas Nr.6 turpinājums

2018	AAE	0	0	0	5 640	108 984	749 649
	Armēnija	0	0	0	0	52 625	0
	Austrālija	6 314	6 314	0	0	0	0
	ASV	16 014 084	11 500 388	0	0	0	0
	Baltkrievija	0	0	0	861 140	18 283	3 548 160
	Brazīlija	72 206	0	0	0	0	0
	Dienvīdāfrika	0	0	0	0	146 345	0
	Ekvadora	0	0	0	35 000	0	0
	Filipīnas	0	0	0	0	49 500	0
	Gruzija	0	0	0	289 619	144 810	177 400
	Honkongā	0	0	0	6 249	1 111 346	0
	Indija	0	0	0	0	851 636	0
	Indonēzija	0	0	0	0	207 580	0
	Izraēla	2 295	0	0	68 846	4 045 986	0
	Kambodža	0	0	0	0	100 000	0
	Kazahstāna	0	0	0	0	601 300	0
	Dienvīdkoreja	1 598 150	1 700	0	1 870	32 690	0
	Krievija	0	0	0	6 785 530	22 984 530	7 134 578
	Ķīna	0	0	0	77 561	869 050	0
	Malaizija	0	75	0	0	0	0
	Meksika	0	0	0	0	379 702	0
	Norvēģija	66 959	0	0	0	0	0
	Pakistāna	0	0	0	0	2 364 421	0
	Singapūra	0	0	0	3 853	821 875	0
	Sudāna	0	0	0	0	58 600	0
	Šrilanka	0	0	0	0	0	52 483
	Šveice	178 570	134 000	0	0	0	0
Taivāna	0	0	0	0	900	0	
Taizeme	0	0	0	0	117 190	0	
Turcija	0	0	0	0	272 754	0	
Uganda	0	0	0	0	0	829 974	
Ukraina	64 260	0	0	14 801 650	6 946 848	184 100	
Vjetnama	0	0	0	3 500	504 637	225 290	
<i>2018. gadā kopā</i>		<i>18 002 838</i>	<i>11 642 477</i>	<i>0</i>	<i>22 940 459</i>	<i>42 791 592</i>	<i>12 901 634</i>
<i>2017./2018. gadā kopā</i>		<i>92 883 930</i>	<i>98 601 212</i>	<i>0</i>	<i>41 954 038</i>	<i>85 400 985</i>	<i>36 420 027</i>

*AAE – Apvienotie Arābu Emirāti
Avots: Ārlietu ministrija

Tabula Nr.7 – Divējāda lietojuma preču tranzīts caur Latviju par 2017. un 2018. gadu kopā sadalījumā pa valstīm

Valsts	Summa (EUR)	Īpatsvars pret kopējo divējāda lietojuma preču tranzītu (%)
Krievija	10 342 117	59 %
Baltkrievija	3 548 160	20 %
Uganda	1 273 335	7 %
Apvienotie Arābu Emirāti	1 000 719	6 %
Vjetnama	951 805	5 %
Citas	539 313	3 %
Kopējais tranzīts	17 655 448.91	100%

Avots: Ārlietu ministrija

Tabula Nr.8 – Stratēģiskas nozīmes preču imports, eksports un tranzīta īpatsvars par 2017. un 2018. gadu kopā

Virziens	Summa (EUR)	Īpatsvars (%)
Imports	133 937 352	41 %
Eksports	173 991 086	54 %
Tranzīts	17 655 449	5 %
Kopā	325 583 887	100 %

Avots: Ārlietu ministrija

Tabula Nr.9 – Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejas izsniegto licenču skaits

Gads	Eksporta licence	Importa licence	Tranzīta licence	Peču pārvietošana no ES uz Latviju	Peču pārvietošana no Latvijas uz ES	Kopā
2015	111	224	35	333	34	737
2016	116	149	34	271	35	605
2017	102	108	33	258	71	572
2018	137	123	43	247	51	601
Kopā	466	604	145	1109	191	2515

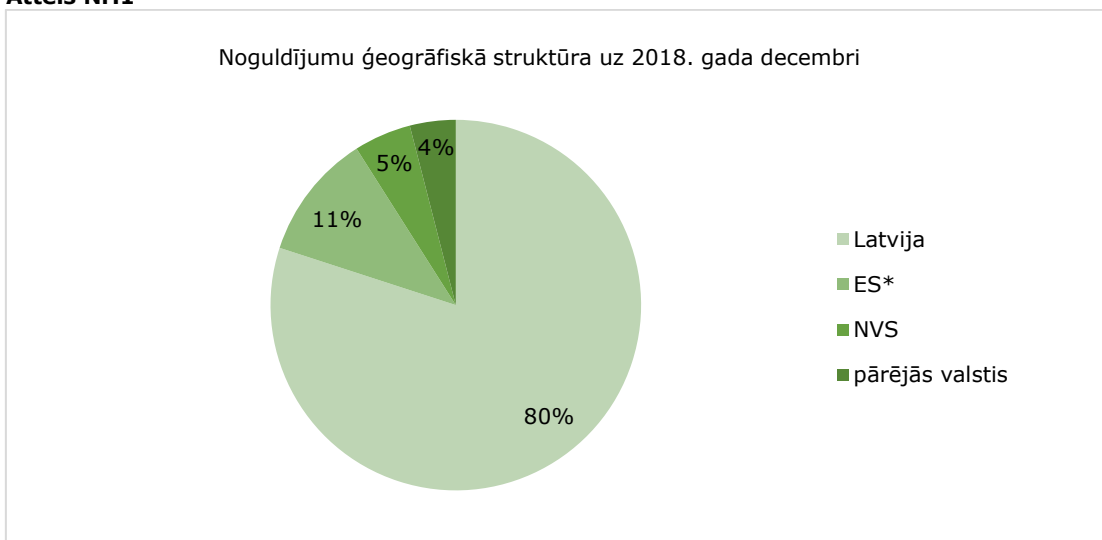
Avots: Ārlietu ministrija

Tabula Nr.10 – Ārējā preču tirdzniecība starp Latviju un Irānu, un Ziemeļkoreju (EUR)

Gads	Virziens	Irāna (EUR)	Ziemeļkoreja (EUR)	Kopējā Latvijas ārējā tirdzniecība (milj. EUR)
2014	Imports	252 166	344	12 654
	Eksports	83 902 374	0	10 249
2015	Imports	307 525	0	12 492
	Eksports	5 134 014	69 446	10 363
2016	Imports	137 293	0	12 249
	Eksports	2 912 043	0	10 358
2017	Imports	357 133	0	14 041
	Eksports	2 982 827	0	11 507
2018	Imports	215 223	0	14 244
	Eksports	4 704 057	68 296	11 395
Kopā		100 904 655	137 742	1 195 528

Avots: Centrālās statistikas pārvalde (CSP)

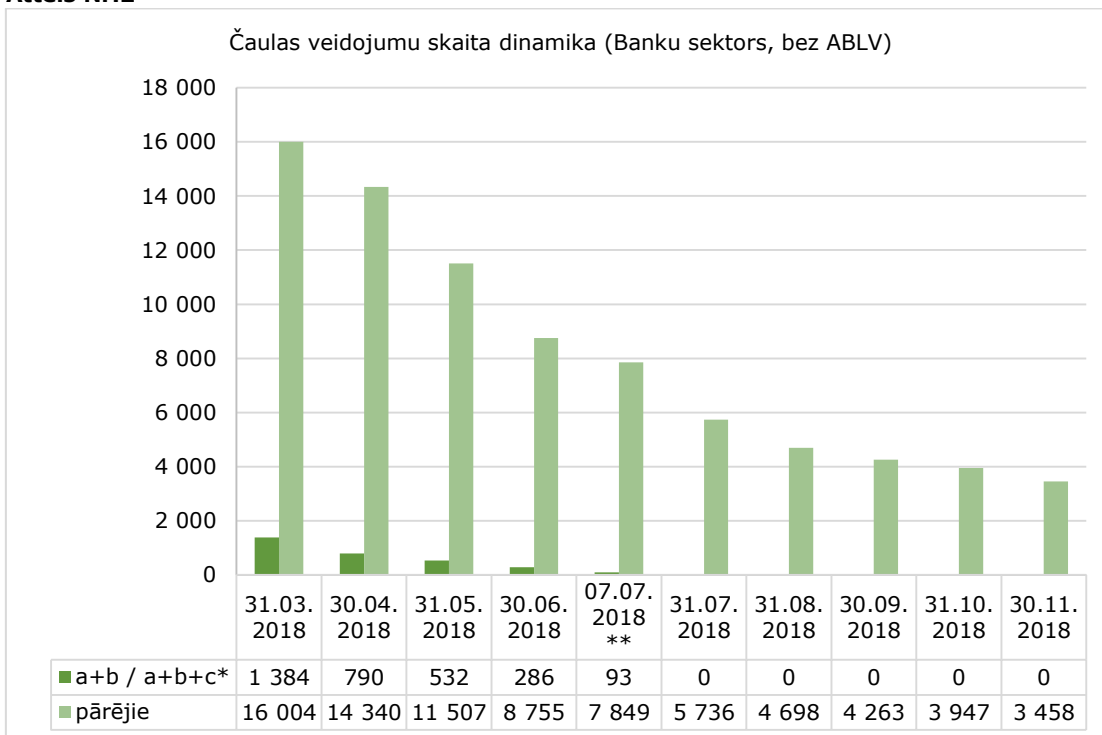
Attēls Nr.1

*ES valstis neieskaitot Latviju

Avots: FKTK

Attēls Nr.2

*Čaulas veidojumi, kuri vienlaikus atbilst NILLTPFN likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" un "b" vai "a" un "b" un "c" apakšpunktā noteiktajām pazīmēm:

a) nav juridiskās personas saistības ar faktisku saimniecisko darbību, un juridiskās personas darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību, un likuma subjekta rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo;

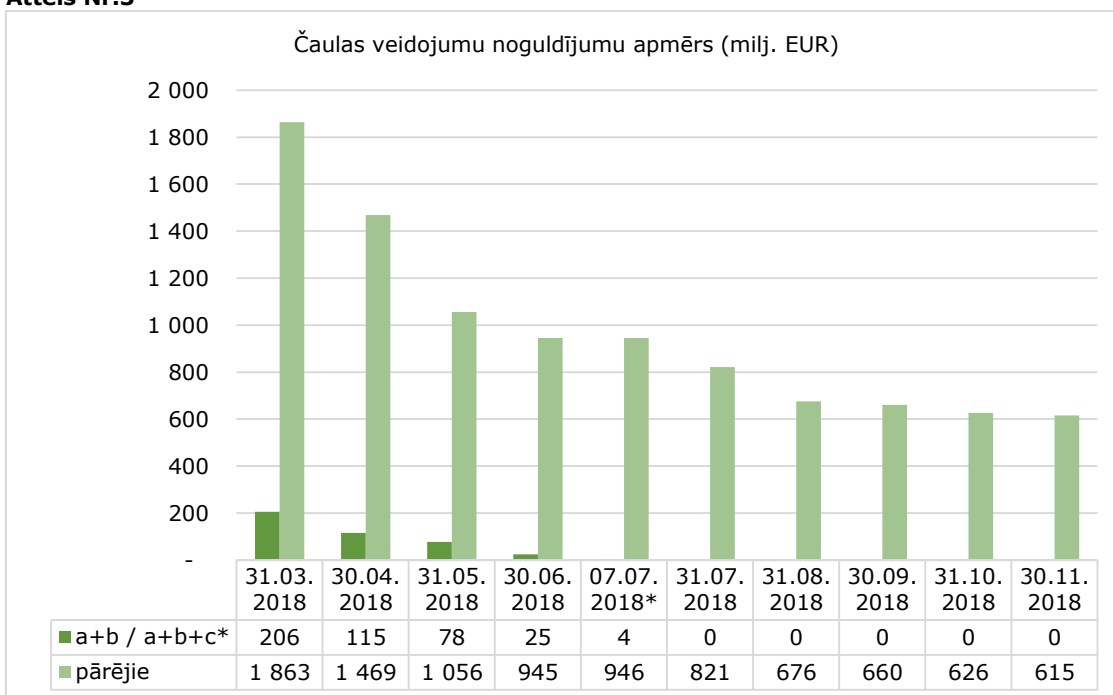
b) valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt attiecīgās valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, tajā skaitā gada finanšu pārskatus, par savu darbību;

c) valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, juridiskajai personai nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas.

**2018.gada 7.jūlijā visām bankām atlikušie (a+b/a+b+c) čaulas veidojumi ir bloķēti, arestēti vai savādāk slēgti ar atlikumu.

Avots: FKTK

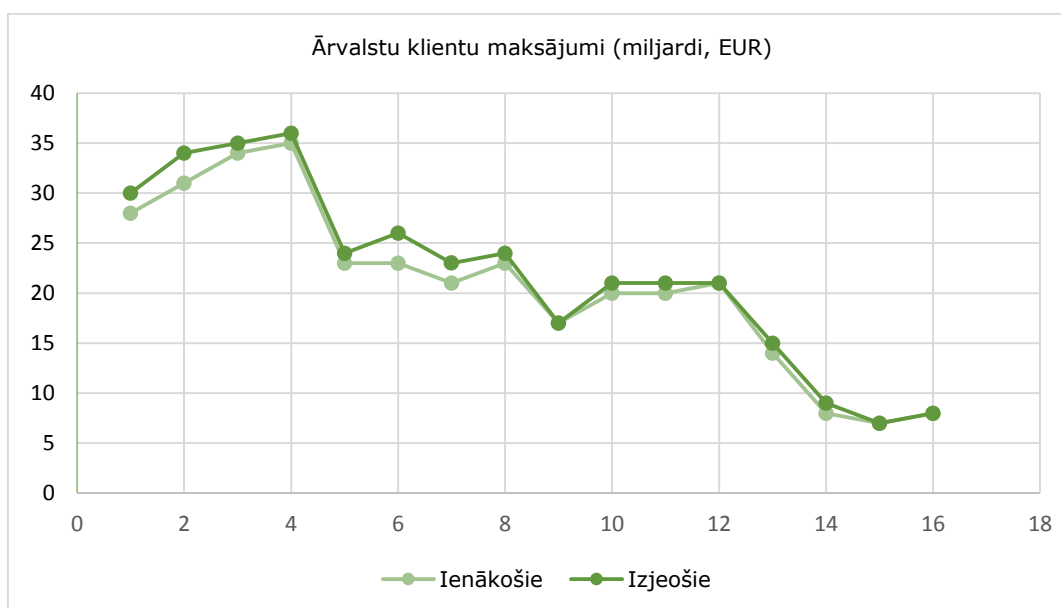
Attēls Nr.3

*Skatīt komentārus pie Attēla Nr.2

Avots: FKTK

Attēls Nr.4

Avots: FKTK

Tabula Nr.13 – Valstis, no kurām galvenokārt nāk patvēruma meklētāji un bēgļu vai alternatīvā statusa meklētāji

Patvēruma meklētāji	
2017	Sīrija, Vjetnama, Krievija, Eritreja, Kazahstāna
2018	Krievija, Irāka, Azerbaidžāna, Ēģipte, Vjetnama
Bēgļi/alternatīvā statusa meklētāji	
2017	Sīrija, Eritreja, Afganistāna, Turcija
2018	Sīrija, Krievija, Eritreja

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Tabula Nr.11 – FKTK piemērotās sankcijas bankām un soda naudas apmērs (EUR)*

Gads	Starptautisko sankciju apiešana**	Soda summa (EUR)	Neefektīva IKS vai trūkumi klientu izpētē, cits	Soda summa (EUR)
2014	0	0	1	70 000
2015	0	0	4	2 211 830
2016	0	0	3	2 766 954
2017	5	3 532 785	1	889 651
2018	0	0	4	3 922 093

*Statistikā nav iekļauta informācija par ABLV banku.

**2017. gadā pārkāpumi par starptautisko sankciju apiešanu reģistrēti kopā ar neefektīvu iekšējās kārtības sistēmas pārkāpumiem vai trūkumi klientu izpētē.

Avots: FKTK mājaslapā publiski pieejamā informācija.⁹⁰

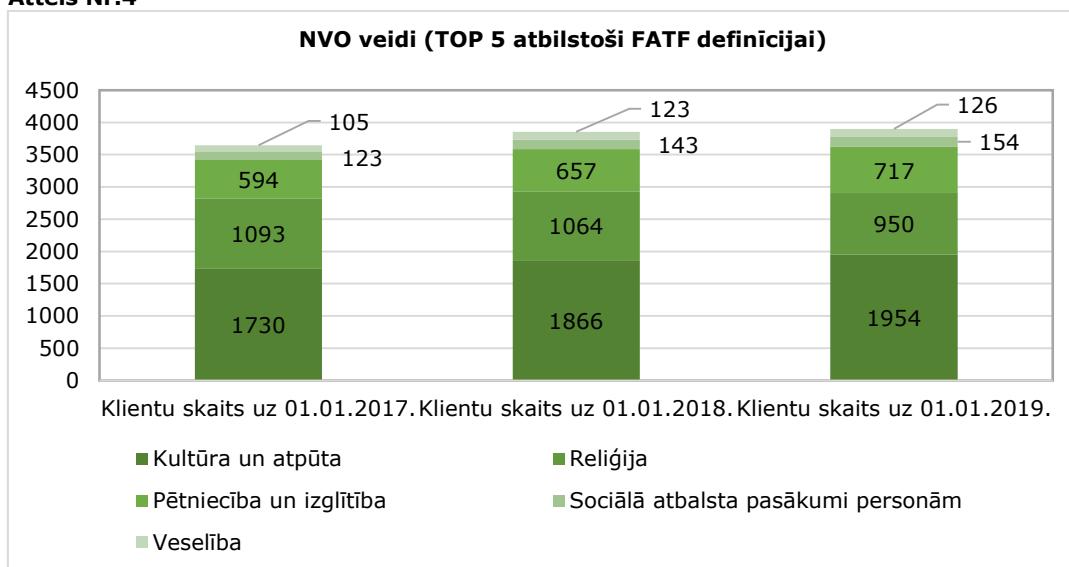
Tabula Nr.12 – Latvijas statistika patvēruma jomā

Gads	Patvēruma meklētāji	Bēgļu statuss	Alternatīvais statuss
2014	364	3	21
2015	328	6	23
2016	350	47	107
2017	395	39	259
2018	176	23	24

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

⁹⁰ http://www.fktk.lv/attachments/article/7396/SANKCIJU_TABULA.pdf

Attēls Nr.4

Avots: FKTK

Tabula Nr.14 – Latvijā reģistrēto NVO ienākošo un izejošo darījumu īpatsvara sadalījums pēc darījumu summas un skaita (%), un vidējais viena darījuma apmērs (EUR) 2017.-2018. gadā

Darījumu veids	Pēc darījumu summas	Pēc darījumu skaita	Viena darījuma apmērs (EUR)
IENĀKOŠIE			
Latvijas (iekšzemes)	89%	98%	341.70
Starptautiskie	11%	2%	2 310.87
IZEJOŠIE			
Latvijas (iekšzemes)	95%	98%	748.53
Starptautiskie	5%	2%	1 615.54
IENĀKOŠIE UN IZEJOŠIE DARĪJUMI KOPĀ			
Latvijas (iekšzemes)	63%	98%	473.48
Starptautiskie	37%	2%	2 035.80

Avots: FKTK

Tabula Nr.15 – Latvijā reģistrēto NVO ienākošo un izejošo maksājumu kopsummas sadalījums pa valstīm 2017.-2018.gadā (TOP 10) (EUR)

Nr.	Ienākošie darījumi		Izejošie darījumi	
	Valsts	Darījumu kopsumma	Valsts	Darījumu kopsumma
1	Latvija	1 132 863 899.26	Latvija	1 188 982 637.66
2	Šveice	17 716 995.15	Igaunija	8 421 085.14
3	Vācija	16 935 285.44	Vācija	6 869 613.93
4	ASV	15 234 652.39	Lielbritānija	5 593 308.47
5	Lielbritānija	10 136 302.64	Lietuva	4 751 470.29
6	Krievija	9 215 289.21	ASV	4 207 970.54
7	Zviedrija	6 610 234.29	Krievija	4 031 152.42
8	Baltkrievija	5 675 854.88	Polija	2 904 440.86
9	Lietuva	4 951 219.58	Dānija	2 639 539.76
10	Igaunija	4 554 429.12	Šveice	2 560 373.59

Avots: FKTK

Tabula Nr.16 – Latvijā reģistrēto NVO ienākošo un izejošo darījumu skaits sadalījums pa valstīm 2017.-2018.gadā (TOP 10)

Nr.	Ienākošie darījumi		Izejošie darījumi	
	Valsts	Darījumu skaits	Valsts	Darījumu skaits
1	Latvija	3 315 402	Latvija	1 588 416
2	Lietuva	9 477	Igaunija	4 289
3	Somija	8 983	Lietuva	4 060
4	Vācija	8 571	Vācija	2 693
5	Igaunija	7 829	Lielbritānija	2 232
6	Lielbritānija	2 955	Īrija	1 528
7	Zviedrija	2 393	Polija	1 341
8	Krievija	1 844	ASV	1 326
9	Īrija	1 721	Krievija	1 295
10	Norvēģija	1 582	Francija	1 149

Avots: FKTK

Tabula Nr.17 – Latvijā reģistrēto NVO ienākošie un izejošie darījumi ar augsta riska valstīm un to kaimiņvalstīm 2017.-2018.gadā

Augsta riska valstis*	Ienākošie darījumi		Izejošie darījumi	
	Darījumu skaits	Kopsumma (EUR)	Darījumu skaits	Kopsumma (EUR)
Bahreina	0	0.00	4	52.39
Ēģipte	2	655.00	15	11 426.91
Indonēzija	0	0.00	6	23 242.09
Jordānija	8	31 593.54	0	0.00
Katara	4	5 321.96	0	0.00
Kuveita	1	1 500.00	0	0.00
Libāna	6	11 234.99	1	516.54
Maroka	1	200.00	4	1 183.86
Nigērija	1	885.00	1	2 950.00
Pakistāna	0	0.00	4	3 580.00
Palestīna	0	0.00	8	36 579.00
Panama	7	211 674.55	1	1 184.15
Saūda Arābija	3	171 195.00	1	3 725.00
Šrilanka	0	0.00	4	6 905.81
Tunisija	1	3 840.00	0	0.00
Augsta riska valstu kaimiņvalstis**				
Armēnija	18	30 679.02	62	30 063.26
Azerbaidžāna	30	80396	46	150 567.68
Dienvīdķoreja	23	166 376.71	51	245 784.91
Izraēla	111	1 505 382.04	153	415 962.09
Krievija	1 844	9 215 289.21	1 295	4 031 152.42
Ķīna	38	115 218.61	53	189 339.74
Turcija	84	246 349.39	88	150 538.93
Turkmenistāna	0	0.00	1	1058.38

*Augsta riska valstis atbilstoši MK noteikumiem Nr.54 "Noteikumi par valstīm, kuru pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, veic papildus pārbaudi" un Eiropas Komisijas noteiktās augsta riska trešās valstis (saraksts publicēts 2018.gada 13.novembrī)

**Irākas, Irānas, Sīrijas un Ziemeļķorejas kaimiņvalstis, kas nav iekļautas iepriekš minētajos valstu sarakstos.

Avots: FKTK

Tabula Nr.18 – Izejošo ārvalstu klientu maksājumu saņēmējbanku valstu īpatsvars (% no kopējiem izejošiem ārvalstu klientu maksājumiem) 2018.gadā

Nr.	Saņēmēja bankas reģistrācijas valsts	Īpatsvars
1	Krievija	23.1%
2	Igaunija	9.5%
3	Lietuva	7.3%
4	Vācija	6.4%
5	Šveice	5.5%
6	Lielbritānija	4.7%
7	Ukraina	4.3%
8	Latvija	4.2%
9	Čehija	2.7%
10	Polija	2.5%
11	Zviedrija	2.3%
12	Kipra	2.3%
13	Baltkrievija	2.0%
14	Austrija	1.6%
15	Ķīna	1.6%
16	Luksemburga	1.5%
17	Nīderlande	1.4%
18	Itālija	1.2%
19	ASV	1.1%
20	Turcija	0.9%
21	Honkonga	0.9%
22	Spānija	0.9%
	Citas	12.2%

Avots: FKTK

Tabula Nr.19 – Banku sektora klientu pārrobežu maksājumi 2018.gadā, EUR

Nr	Ienākošie maksājumi			Izejošie maksājumi		
	Iniciatora bankas reģistrācijas valsts	Maksājumu summa	Īpatsvars	Saņēmēja bankas reģistrācijas valsts	Maksājumu summa	Īpatsvars
	ES valstis	33 312 256 114.91	58%	ES valstis	38 448 268 835.25	61%
	NVS* valstis	14 689 770 303.21	25%	NVS valstis	15 335 231 118.73	24%
	Citas	9 639 841 654.34	17%	Citas	9 252 084 508.07	15%
1	Krievija	10 677 429 372.60	18.5%	Krievija	11 179 797 483.52	17.7%
2	Igaunija	5 708 091 889.82	9.9%	Vācija	7 117 481 340.52	11.3%
3	Lietuva	5 651 988 895.72	9.8%	Lietuva	6 402 229 022.73	10.2%
4	Vācija	4 359 819 390.08	7.6%	Igaunija	5 532 811 703.68	8.8%
5	Lielbritānija	3 593 629 036.38	6.2%	Lielbritānija	3 394 467 257.94	5.4%
6	Šveice	3 544 651 789.62	6.1%	Šveice	2 958 933 178.89	4.7%
7	Zviedrija	1 945 166 286.49	3.4%	Polija	2 212 920 477.09	3.5%
8	Ukraina	1 739 446 538.21	3.0%	Ukraina	1 961 261 815.87	3.1%
9	Somija	1 702 848 257.49	2.9%	Somija	1 842 976 232.30	2.9%
10	ASV	1 515 073 525.66	2.6%	Zviedrija	1 756 360 977.37	2.8%
11	Nīderlande	1 369 060 896.63	2.4%	Čehija	1 322 189 455.13	2.1%
12	Norvēģija	1 060 186 101.17	1.8%	Nīderlande	1 258 985 186.85	2.0%
13	Polija	1 053 720 087.26	1.8%	Baltkrievija	1 231 880 336.70	2.0%
14	Dānija	981 871 802.18	1.7%	Austrija	1 093 630 272.08	1.7%
15	Kipra	933 088 756.44	1.6%	Kipra	996 049 367.40	1.6%

tabulas Nr.19 turpinājums

16	Austrija	849 621 719.36	1.5%	ASV	914 865 908.66	1.5%
17	Čehija	821 916 344.47	1.4%	Itālija	906 483 921.28	1.4%
18	Itālija	755 854 885.46	1.3%	Ķīna	885 612 824.99	1.4%
19	Uzbekistāna	720 153 158.99	1.2%	Luksemburga	855 367 104.33	1.4%
20	Luksemburga	648 699 953.98	1.1%	Dānija	633 689 838.57	1.0%
21	Baltkrievija	612 321 418.64	1.1%	Norvēģija	594 649 243.08	0.9%
22	Beļģija	609 179 259.43	1.1%	Francija	586 821 778.66	0.9%
23	Francija	586 655 937.87	1.0%	Spānija	580 196 580.80	0.9%
24	Turcija	556 401 498.87	1.0%	Honkonga	548 046 729.99	0.9%
25	Kazahstāna	482 445 870.36	0.8%	Turcija	485 765 382.25	0.8%
	Citas	5 808 837 696.65	9.2%	Citas	5 259 998 798.02	9.1%

*NVS - Neatkarīgo Valstu Sadraudzības valstis: Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Kazahstāna, Kirgizstāna, Krievija, Moldova, Tadžikistāna, Ukraina, Uzbekistāna
 Avots: FKTK 208. noteikumi

PIELIKUMS NR.2

Valstu saraksts atbilstoši MK 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.554 "Noteikumi par valstīm, kuru pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, veic papildu pārbaudi" pielikumam.

1. Afganistānas Islama Republika
2. Alžīrijas Tautas Demokrātiskā Republika
3. Bahreinas Karaliste
4. Bangladešas Tautas Republika
- 4.¹ Dienvidsudānas Republika
- 4.² Gruzija (Abhāzija un Dienvidosetija)
5. Ēģiptes Arābu Republika
6. Indonēzijas Republika
7. Irākas Republika
8. Irānas Islama Republika
9. Jemenas Republika
10. Jordānijas Hašimītu Karaliste
11. Kataras Valsts
12. Kenijas Republika
13. Korejas Tautas Demokrātiskā Republika
14. Krievijas Federācija (Čečenija, Dagestāna, Ingušija un Ziemeļosetija)
15. Kuveitas Valsts
16. Libānas Republika
17. Lībijas Sociālistiskā Arābu Tautas Džamahīrija
- 17.¹ Mali Republika
18. Marokas Karaliste
19. Nigērijas Federatīvā Republika
20. Omānas Sultanāts
21. Pakistānas Islama Republika
22. Palestīniešu Pašpārvalde*
23. Saūda Arābijas Karaliste
24. Sīrijas Arābu Republika
25. Somālija
26. Sudānas Republika
27. Tunisijas Republika
38. Ukraina (Krimas Autonomā Republika, Luhanskas apgabals un Doņeckas apgabals)

Eiropas Komisijas 2019.gada 13.februārī pieņemtais saraksts ar 23 trešajām valstīm, kam ir stratēģiski trūkumi NILL un TF apkarošanas sistēmās. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu (ES) 2015/849 (4.direktīva) un (ES) 2018/843 (5.direktīva) Eiropas Komisija ir pilnvarota veikt autonomu izvērtējumu, lai noteiktu augsta riska trešās valstis. Sarakstā iekļautas 12 valstis, kuras savā sarakstā iekļāvusi Finanšu darbību darba grupa (*FATF*), un 11 citām jurisdikcijām.

1. Afganistāna
2. ASV Samoa
3. Bahamu Salas
4. Botsvāna
5. Korejas Tautas Demokrātiskā Republika
6. Etiopija
7. Gana
8. Guama
9. Irāna
10. Irāka
11. Lībija
12. Nigērija
13. Pakistāna
14. Panama
15. Puertoriko
16. Samoa
17. Saūda Arābija
18. Šrilanka
19. Sīrija
20. Trinidāda un Tobāgo
21. Tunisija
22. ASV Virdžīnu Salas
23. Jemena